

Den Europæiske Unions Tidende

L 115

Dansk udgave

Retsforskrifter

54. årgang

5. maj 2011

Indhold

II Ikke-lovgivningsmæssige retsakter

FORORDNINGER

- ★ **Kommissionens forordning (EU) nr. 432/2011 af 4. maj 2011 om afvisning af visse andre sundhedsanprisninger af fødevarer end dem, der henviser til en reduceret risiko for sygdom og til børns udvikling og sundhed ⁽¹⁾** 1
- ★ **Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 433/2011 af 4. maj 2011 om ændring af bilag I til forordning (EF) nr. 669/2009 om gennemførelse af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 882/2004 for så vidt angår en mere intensiv offentlig kontrol af visse foderstoffer og fødevarer af ikke-animalsk oprindelse ⁽¹⁾** 5
- Kommissionens gennemførelsesforordning (EU) nr. 434/2011 af 4. maj 2011 om faste importværdier med henblik på fastsættelse af indgangsprisen for visse frugter og grøntsager

11

Pris: 3 EUR

(Fortsættes på omslagets anden side)

⁽¹⁾ EØS-relevant tekst

DA

De akter, hvis titel er trykt med magre typer, er løbende retsakter inden for landbrugspolitikken og har normalt en begrænset gyldighedsperiode.

Titlen på alle øvrige akter er trykt med fede typer efter en asterisk.

IV	Retsakter vedtaget inden den 1. december 2009 i henhold til EF-traktaten, EU-traktaten og Euratomtraktaten	
	★ EFTA-Tilsynsmyndighedens afgørelse nr. 254/09/KOL af 10. juni 2009 om 71. ændring af de proceduremæssige og materielle regler for statsstøtte ved indføjel­se af et nyt kapitel om de nationale domstoles håndhævelse af statsstøttere­glene	13

II

(Ikke-lovgivningsmæssige retsakter)

FORORDNINGER

KOMMISSIONENS FORORDNING (EU) Nr. 432/2011

af 4. maj 2011

om afvisning af visse andre sundhedsanprisninger af fødevarer end dem, der henviser til en reduceret risiko for sygdom og til børns udvikling og sundhed

(EØS-relevant tekst)

EUROPA-KOMMISSIONEN HAR —

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde,

under henvisning til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1924/2006 af 20. december 2006 om ernærings- og sundhedsanprisninger af fødevarer ⁽¹⁾, særlig artikel 18, stk. 5, og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) I henhold til forordning (EF) nr. 1924/2006 er sundhedsanprisninger af fødevarer forbudt, medmindre de er godkendt af Kommissionen i overensstemmelse med samme forordning og opført på en liste over tilladte anprisninger.
- (2) Forordning (EF) nr. 1924/2006 foreskriver ligeledes, at lederne af fødevarevirksomheder kan sende ansøgninger om godkendelse af sundhedsanprisninger til en medlemsstats nationale kompetente myndighed. Den nationale kompetente myndighed skal videresende gyldige ansøgninger til Den Europæiske Fødevarerikkerhedsautoritet (EFSA), i det følgende benævnt »autoriteten«.
- (3) Efter at have modtaget en ansøgning skal autoriteten straks underrette de øvrige medlemsstater og Kommissionen og desuden afgive udtalelse om den pågældende sundhedsanprisning.

- (4) Kommissionen skal træffe beslutning vedrørende eventuel godkendelse af sundhedsanprisninger under hensyntagen til autoritetens udtalelse.

- (5) Som opfølgning på en ansøgning, som Gencor Pacific Inc indgav den 10. november 2009 i henhold til artikel 13, stk. 5, i forordning (EF) nr. 1924/2006, skulle autoriteten afgive udtalelse om en sundhedsanprisning vedrørende effekten af ethanol-vand-ekstrakt af *Caralluma fimbriata* (Slimaluma®) som hjælp til at reducere taljemålet (spørgsmål nr. EFSA-Q-2010-00027) ⁽²⁾. Den af ansøgeren foreslåede anprisning havde følgende ordlyd: »Slimaluma® hjælper til at reducere taljemålet«.

- (6) Den 12. maj 2010 og den 18. maj 2010 modtog Kommissionen og medlemsstaterne den videnskabelige udtalelse, med senere ændringer, fra autoriteten, som konkluderede, at der ikke på grundlag af de fremlagte oplysninger var fastslået en årsagssammenhæng mellem indtagelse Slimaluma® og den gavnlige fysiologiske virkning som defineret af autoriteten, nemlig reduktion af taljemålet for at mindske de negative virkninger, som er forbundet med for meget abdominalt fedt. Eftersom anprisningen ikke opfylder kravene i forordning (EF) nr. 1924/2006, bør den ikke godkendes.

- (7) Som opfølgning på en ansøgning, som Gencor Pacific Inc indgav den 10. november 2009 i henhold til artikel 13, stk. 5, i forordning (EF) nr. 1924/2006, skulle autoriteten afgive udtalelse om en sundhedsanprisning vedrørende effekten af ethanol-vand-ekstrakt af *Caralluma fimbriata* (Slimaluma®) som hjælp til at reducere kropsfedt (spørgsmål nr. EFSA-Q-2010-00028) ⁽³⁾. Den af ansøgeren foreslåede anprisning havde følgende ordlyd: »Slimaluma® hjælper til at reducere kropsfedt«.

⁽¹⁾ EUT L 404 af 30.12.2006, s. 9.

⁽²⁾ EFSA Journal 2010; 8 (5):1602.

⁽³⁾ EFSA Journal 2010; 8 (5):1602.

- (8) Den 12. maj 2010 modtog Kommissionen og medlemsstaterne den videnskabelige udtalelse fra autoriteten, som konkluderede, at der ikke på grundlag af de fremlagte oplysninger var fastslået en årsagssammenhæng mellem indtagelse af Slimaluma® og den anpriste virkning. Eftersom anprisningen ikke opfylder kravene i forordning (EF) nr. 1924/2006, bør den ikke godkendes.
- (9) Som opfølgning på en ansøgning, som Gencor Pacific Inc indgav den 10. november 2009 i henhold til artikel 13, stk. 5, i forordning (EF) nr. 1924/2006, skulle autoriteten afgive udtalelse om en sundhedsanprisning vedrørende effekten af ethanol-vand-ekstrakt af *Caralluma fimbriata* (Slimaluma®) som hjælp til at reducere kropsvægten (spørgsmål nr. EFSA-Q-2010-00029) ⁽¹⁾. Den af ansøgeren foreslåede anprisning havde følgende ordlyd: »Slimaluma® hjælper til at reducere kropsvægten«.
- (10) Den 12. maj 2010 modtog Kommissionen og medlemsstaterne den videnskabelige udtalelse fra autoriteten, som konkluderede, at der ikke på grundlag af de fremlagte oplysninger var fastslået en årsagssammenhæng mellem indtagelse af Slimaluma® og den anpriste virkning. Eftersom anprisningen ikke opfylder kravene i forordning (EF) nr. 1924/2006, bør den ikke godkendes.
- (11) Som opfølgning på en ansøgning, som Gencor Pacific Inc indgav den 10. november 2009 i henhold til artikel 13, stk. 5, i forordning (EF) nr. 1924/2006, skulle autoriteten afgive udtalelse om en sundhedsanprisning vedrørende effekten af ethanol-vand-ekstrakt af *Caralluma fimbriata* (Slimaluma®) som hjælp til at reducere energiindtaget (spørgsmål nr. EFSA-Q-2010-00030) ⁽²⁾. Den af ansøgeren foreslåede anprisning havde følgende ordlyd: »Slimaluma® hjælper til at reducere kalorieindtaget«.
- (12) Den 12. maj 2010 modtog Kommissionen og medlemsstaterne den videnskabelige udtalelse fra autoriteten, som konkluderede, at der ikke på grundlag af de fremlagte oplysninger var fastslået en årsagssammenhæng mellem indtagelse af Slimaluma® og den anpriste virkning. Eftersom anprisningen ikke opfylder kravene i forordning (EF) nr. 1924/2006, bør den ikke godkendes.
- (13) Som opfølgning på en ansøgning, som Gencor Pacific Inc indgav den 10. november 2009 i henhold til artikel 13, stk. 5, i forordning (EF) nr. 1924/2006, skulle autoriteten afgive udtalelse om en sundhedsanprisning vedrørende effekten af ethanol-vand-ekstrakt af *Caralluma fimbriata* (Slimaluma®) som hjælp til at regulere sulten/appetitten (spørgsmål nr. EFSA-Q-2010-00031) ⁽³⁾. Den af ansøgeren foreslåede anprisning havde følgende ordlyd: »Slimaluma® hjælper til at regulere sulten/appetitten«.
- (14) Den 12. maj 2010 modtog Kommissionen og medlemsstaterne den videnskabelige udtalelse fra autoriteten, som konkluderede, at der ikke på grundlag af de fremlagte oplysninger var fastslået en årsagssammenhæng mellem indtagelse af Slimaluma® og den gavnlige fysiologiske virkning som defineret af autoriteten, nemlig reduktion i appetitten, hvilket medfører en reduktion i det efterfølgende energiindtag. Eftersom anprisningen ikke opfylder kravene i forordning (EF) nr. 1924/2006, bør den ikke godkendes.
- (15) Som opfølgning på en ansøgning, som Leiber GmbH indgav den 2. oktober 2009 i henhold til artikel 13, stk. 5, i forordning (EF) nr. 1924/2006, skulle autoriteten afgive udtalelse om en sundhedsanprisning vedrørende effekten af Yestimun® på immunresponset (spørgsmål nr. EFSA-Q-2008-667) ⁽⁴⁾. Den af ansøgeren foreslåede anprisning havde blandt andet følgende ordlyd: »Dagligt indtag af Yestimun® styrker kroppens forsvar i den kolde årstid«.
- (16) Den 27. maj 2010 modtog Kommissionen og medlemsstaterne den videnskabelige udtalelse fra autoriteten, som konkluderede, at der ikke på grundlag af de fremlagte oplysninger var fastslået en årsagssammenhæng mellem indtagelse af Yestimun® og udvikling af et passende innat og adaptivt immunrespons. Eftersom anprisningen ikke opfylder kravene i forordning (EF) nr. 1924/2006, bør den ikke godkendes.
- (17) Som opfølgning på en ansøgning, som Laboratoires innéov SNC indgav den 30. december 2008 i henhold til artikel 13, stk. 5, i forordning (EF) nr. 1924/2006, skulle autoriteten afgive udtalelse om en sundhedsanprisning vedrørende den gavnlige effekt af solbærkerneolie (*Ribes nigrum*), fiskeolie, lycopen fra tomat ekstrakt (*Lycopersicon esculentum*), vitamin C og vitamin E på tør hud (spørgsmål nr. EFSA-Q-2009-00767) ⁽⁵⁾. Den af ansøgeren foreslåede anprisning havde blandt andet følgende ordlyd: »Afhjælper tør hud«.

⁽¹⁾ EFSA Journal 2010; 8 (5):1604.

⁽²⁾ EFSA Journal 2010; 8 (5):1605.

⁽³⁾ EFSA Journal 2010; 8 (5):1606.

⁽⁴⁾ EFSA Journal 2010; 8 (5):1607.

⁽⁵⁾ EFSA Journal 2010; 8 (5):1608.

- (18) Den 25. maj 2010 modtog Kommissionen og medlemsstaterne den videnskabelige udtalelse fra autoriteten, som konkluderede, at der ikke på grundlag af de fremlagte oplysninger var fastslået en årsagssammenhæng mellem indtagelse af en kombination af solbærkerneolie (*Ribes nigrum*), fiskeolie, lycopen fra tomatekstrakt (*Lycopersicon esculentum*), vitamin C og vitamin E og den anpriste virkning. Eftersom anprisningen ikke opfylder kravene i forordning (EF) nr. 1924/2006, bør den ikke godkendes.
- (19) De bemærkninger fra ansøgerne og medlemmer af offentligheden, som Kommissionen har modtaget i overensstemmelse med artikel 16, stk. 6, i forordning (EF) nr. 1924/2006, er taget i betragtning ved fastsættelsen af foranstaltningerne i nærværende forordning.
- (20) Sundhedsanprisningerne vedrørende Slimaluma® er sundhedsanprisninger som omhandlet i artikel 13, stk. 1, litra c), i forordning (EF) nr. 1924/2006 og er derfor omfattet af den overgangsperiode, der er fastsat i artikel 28, stk. 6, i nævnte forordning. Da ansøgningerne ikke blev indgivet inden den 19. januar 2008, er kravet i artikel 28, stk. 6, litra b), i nævnte forordning imidlertid ikke opfyldt, og anprisningerne kan derfor ikke omfattes af overgangsperioden, der er fastsat i denne artikel.
- (21) Sundhedsanprisningerne vedrørende Yestimun® og solbærkerneolie (*Ribes nigrum*), fiskeolie, lycopen fra tomatekstrakt (*Lycopersicon esculentum*), vitamin C og vitamin E er sundhedsanprisninger som omhandlet i artikel 13, stk. 1, litra a), i forordning (EF) nr. 1924/2006 og er derfor omfattet af den overgangsperiode, der er fastsat i artikel 28, stk. 5, i nævnte forordning. Eftersom autoriteten konkluderede, at der ikke er fastslået årsagssammenhænge mellem fødevarerne og de pågældende anpriste virkninger, er de to anprisninger ikke i overens-

stemmelse med forordning (EF) nr. 1924/2006 og kan derfor ikke omfattes af overgangsperioden, som er fastsat i denne artikel.

- (22) For at sikre, at bestemmelserne i denne forordning overholdes fuldt ud, bør både fødevarermyndigheder og de nationale kompetente myndigheder træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at produkter forsynet med de sundhedsanprisninger, der er opført i bilaget til denne forordning, ikke længere findes på markedet senest seks måneder efter ikrafttrædelsen af denne forordning.
- (23) Foranstaltningerne i denne forordning er i overensstemmelse med udtalelse fra Den Stående Komité for Fødevarer, Dyresundhed, og hverken Europa-Parlamentet eller Rådet har modsat sig foranstaltningerne —

VEDTAGET DENNE FORORDNING:

Artikel 1

De i bilaget til nærværende forordning angivne sundhedsanprisninger optages ikke på den i artikel 13, stk. 3, i forordning (EF) nr. 1924/2006 omhandlede EU-liste over tilladte anprisninger.

Produkter med disse anprisninger, som er markedsført eller mærket inden den i artikel 2 angivne dato, kan imidlertid forblive på markedet i op til seks måneder efter denne dato.

Artikel 2

Denne forordning træder i kraft på tyvendedagen efter offentliggørelsen i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

Udfærdiget i Bruxelles, den 4. maj 2011.

På Kommissionens vegne
José Manuel BARROSO
Formand

BILAG

Afviste sundhedsanprisninger

Ansøgning — relevante bestemmelser i forordning (EF) nr. 1924/2006	Næringsstof, andet stof, fødevarer eller fødevarerkategori	Anprisning	EFSAs udtalelse
Artikel 13, stk. 5. Sundhedsanprisning baseret på senere udviklet videnskabelig evidens og/eller ledsaget af anmodning om beskyttelse af data, som er omfattet af ejendomsrettigheder	Ethanol-vand-ekstrakt af <i>Caralluma fimbriata</i> (Slimaluma®)	Slimaluma® hjælper til at reducere taljemålet	Q-2010-00027
Artikel 13, stk. 5. Sundhedsanprisning baseret på senere udviklet videnskabelig evidens og/eller ledsaget af anmodning om beskyttelse af data, som er omfattet af ejendomsrettigheder	Ethanol-vand-ekstrakt af <i>Caralluma fimbriata</i> (Slimaluma®)	Slimaluma® hjælper til at reducere kropsfedt	Q-2010-00028
Artikel 13, stk. 5. Sundhedsanprisning baseret på senere udviklet videnskabelig evidens og/eller ledsaget af anmodning om beskyttelse af data, som er omfattet af ejendomsrettigheder	Ethanol-vand-ekstrakt af <i>Caralluma fimbriata</i> (Slimaluma®)	Slimaluma® hjælper til at reducere kropsvægten	Q-2010-00029
Artikel 13, stk. 5. Sundhedsanprisning baseret på senere udviklet videnskabelig evidens og/eller ledsaget af anmodning om beskyttelse af data, som er omfattet af ejendomsrettigheder	Ethanol-vand-ekstrakt af <i>Caralluma fimbriata</i> (Slimaluma®)	Slimaluma® hjælper til at reducere kalorieindtaget	Q-2010-00030
Artikel 13, stk. 5. Sundhedsanprisning baseret på senere udviklet videnskabelig evidens og/eller ledsaget af anmodning om beskyttelse af data, som er omfattet af ejendomsrettigheder	Ethanol-vand-ekstrakt af <i>Caralluma fimbriata</i> (Slimaluma®)	Slimaluma® hjælper til at regulere sulten/appetit	Q-2010-00031
Artikel 13, stk. 5. Sundhedsanprisning baseret på senere udviklet videnskabelig evidens og/eller ledsaget af anmodning om beskyttelse af data, som er omfattet af ejendomsrettigheder	Yestimun®	Dagligt indtag af Yestimun® styrker kroppens forsvar i den kolde årstid	Q-2008-667
Artikel 13, stk. 5. Sundhedsanprisning baseret på senere udviklet videnskabelig evidens og/eller ledsaget af anmodning om beskyttelse af data, som er omfattet af ejendomsrettigheder	Kombination af solbærkerneolie (<i>Ribes nigrum</i>), fiskeolie, lycopen fra tomat ekstrakt (<i>Lycopersicon esculentum</i>), vitamin C og vitamin E	Afhjælper tør hud	Q-2009-00767

KOMMISSIONENS GENNEMFØRELSESFORORDNING (EU) Nr. 433/2011

af 4. maj 2011

om ændring af bilag I til forordning (EF) nr. 669/2009 om gennemførelse af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 882/2004 for så vidt angår en mere intensiv offentlig kontrol af visse foderstoffer og fødevarer af ikke-animalsk oprindelse

(EØS-relevant tekst)

EUROPA-KOMMISSIONEN HAR —

EU-lovgivningen, og for hvilke det derfor ikke er nødvendigt med en mere intensiv offentlig kontrol, udgår af listen.

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde,

under henvisning til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 882/2004 af 29. april 2004 om offentlig kontrol med henblik på verifikation af, at foderstof- og fødevarelovgivningen samt dyresundheds- og dyrevelfærdsbestemmelserne overholdes ⁽¹⁾, særlig artikel 15, stk. 5, og

ud fra følgende betragtninger:

(1) Ved Kommissionens forordning (EF) nr. 669/2009 ⁽²⁾ er der fastsat bestemmelser om den mere intensive offentlige kontrol af importen af visse foderstoffer og fødevarer af ikke-animalsk oprindelse, der er opført i nævnte forordnings bilag I (i det følgende benævnt »listen«), som skal foretages på indgangsstederne til de områder, der er opført i bilag I til forordning (EF) nr. 882/2004.

(2) Det fastsættes i artikel 2 i forordning (EF) nr. 669/2009, at listen skal revideres regelmæssigt og mindst hvert kvartal, hvor der som minimum anvendes de informationskilder, der er anført i den nævnte artikel.

(3) Forekomsten og relevansen af fødevarerhændelser, der meddeles gennem det hurtige varslingsystem for fødevarer og foder (RASSF), resultaterne af kontrolbesøgene i tredjelande, der gennemføres af Levnedsmiddel- og Veterinærkontoret, samt de rapporter om sendinger af foderstoffer og fødevarer af ikke-animalsk oprindelse, som medlemsstaterne hvert kvartal forelægger Kommissionen i henhold til artikel 15 i forordning (EF) nr. 669/2009, viser, at listen bør ændres.

(4) Listen bør navnlig ændres på den måde, at alle varer, for hvilke informationskilderne viser en generelt tilfredsstillende grad af opfyldelse af de relevante sikkerhedskrav i

(5) Derudover bør visse andre varer, for hvilke informationskilderne viser en så høj grad af manglende overholdelse af de relevante sikkerhedskrav, at det er nødvendigt at indføre en mere intensiv offentlig kontrol, tilføjes til listen.

(6) Oplysningerne i listen om visse importerede varer fra Tyrkiet og Thailand bør derfor ændres i overensstemmelse hermed.

(7) Af hensyn til klarheden i EU-lovgivningen er det desuden nødvendigt at foretage en lille præcisering i listen af oplysningerne om importeret okra fra Indien og om importerede søde peberfrugter fra Tyrkiet.

(8) Ændringerne af listen i form af sletning af oplysninger om varer bør finde anvendelse snarest muligt, da de oprindelige sikkerhedsproblemer er blevet løst. De pågældende ændringer bør derfor anvendes fra datoen for denne forordnings ikrafttrædelse.

(9) Under hensyntagen til antallet af ændringer, der skal foretages i bilag I til forordning (EF) nr. 669/2009, bør det erstattes af teksten i bilaget til nærværende forordning.

(10) Forordning (EF) nr. 669/2009 bør derfor ændres i overensstemmelse hermed.

(11) Foranstaltningerne i denne forordning er i overensstemmelse med udtalelse fra Den Stående Komité for Fødevarer, Dyresundhed og Dyresundhed —

VEDTAGET DENNE FORORDNING:

Artikel 1

Bilag I til forordning (EF) nr. 669/2009 erstattes af teksten i bilaget til denne forordning.

⁽¹⁾ EUT L 165 af 30.4.2004, s. 1.

⁽²⁾ EUT L 194 af 25.7.2009, s. 11.

Artikel 2

Denne forordning træder i kraft på tredjedagen efter offentliggørelsen i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Den anvendes fra den 1. juli 2011.

Slettelsen af oplysningerne om courgetter og pærer fra Tyrkiet finder dog anvendelse fra datoen for denne forordnings ikrafttrædelse.

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

Udfærdiget i Bruxelles, den 4. maj 2011.

På Kommissionens vegne
José Manuel BARROSO
Formand

BILAG

»BILAG I

A. Foderstoffer og fødevarer af ikke-animalsk oprindelse, der skal underkastes en mere intensiv offentlig kontrol på det udpegede indgangssted

Foderstoffer og fødevarer (påtænkt anvendelse)	KN-kode ⁽¹⁾	Oprindelses- land	Fare	Hyppighed af fysisk kontrol og identitets- kontrol (%)
— Jordnødder (peanuts), med skal	— 1202 10 90	Argentina	Aflatoksiner	10
— Jordnødder (peanuts), afskallede	— 1202 20 00			
— Jordnøddesmør	— 2008 11 10			
— Jordnødder (peanuts), tilberedt eller konserveret på anden måde	— 2008 11 91; 2008 11 96; 2008 11 98			
<i>(Foderstoffer og fødevarer)</i>				
— Jordnødder (peanuts), med skal	— 1202 10 90	Brasilien	Aflatoksiner	10
— Jordnødder (peanuts), afskallede	— 1202 20 00			
— Jordnøddesmør	— 2008 11 10			
— Jordnødder (peanuts), tilberedt eller konserveret på anden måde	— 2008 11 91; 2008 11 96; 2008 11 98			
<i>(Foderstoffer og fødevarer)</i>				
Tørrede nudler	ex 1902	Kina	Aluminium	10
<i>(Fødevarer)</i>				
— Meterbønner (<i>Vigna unguiculata</i> spp. <i>sesquipedalis</i>)	— ex 0708 20 00; ex 0710 22 00	Den Dominikanske Republik	Pesticidrester analyseret efter multirestmeter baseret på GC-MS og LC-MS eller efter metoder til påvisning af en enkelt restkoncentration ⁽³⁾	50
— Karela	— ex 0709 90 90; ex 0710 80 95			
— Flaskegræskar	— ex 0709 90 90; ex 0710 80 95			
— Peberfrugter (<i>Capsicum</i> spp.)	— 0709 60 10; 0709 60 99; 0710 80 51; 0710 80 59			
— Auberginer	— 0709 30 00; ex 0710 80 95			
<i>(Fødevarer — friske, kølede eller frosne grøntsager)</i>				
— Appelsiner (friske eller tørrede)	— 0805 10 20; 0805 10 80	Egypten	Pesticidrester analyseret efter multirestmeter baseret på GC-MS og LC-MS eller efter metoder til påvisning af en enkelt restkoncentration ⁽⁷⁾	10
— Ferskner	— 0809 30 90			
— Granatæbler	— ex 0810 90 95			
— Jordbær	— 0810 10 00			
— Grønne bønner	— ex 0708 20 00			
<i>(Fødevarer — friske frugter og grøntsager)</i>				

Foderstoffer og fødevarer (på tænkt anvendelse)	KN-kode ⁽¹⁾	Oprindelses- land	Fare	Hyppighed af fysisk kontrol og identitets- kontrol (%)
— Jordnødder (peanuts), med skal — Jordnødder (peanuts), afskallede — Jordnøddesmør (Foderstoffer og fødevarer)	— 1202 10 90 — 1202 20 00 — 2008 11 10	Ghana	Aflatoksiner	50
Karryblade (<i>Bergera/Murraya koenigii</i>) (Fødevarer — friske urter)	ex 1211 90 85	Indien	Pesticidrester analyseret efter multirestmeter baseret på GC-MS og LC-MS eller efter metoder til påvisning af en enkelt restkoncentra- tion ⁽²⁾	10
— Chili (<i>Capsicum annuum</i>), hel — Chili (<i>Capsicum annuum</i>), knust eller formalet — Chiliprodukter (karry) — Muskatnød (<i>Myristica fragans</i>) — Muskatblomme (<i>Myristica fragans</i>) — Ingefær (<i>Zingiber officinale</i>) — <i>Curcuma longa</i> (gurkemeje) (Fødevarer — tørrede krydderier)	— ex 0904 20 10 — ex 0904 20 90 — 0910 91 05 — 0908 10 00 — 0908 20 00 — 0910 10 00 — 0910 30 00	Indien	Aflatoksiner	50
— Jordnødder (peanuts), med skal — Jordnødder (peanuts), afskallede — Jordnøddesmør — Jordnødder (peanuts), tilberedt eller konserveret på anden måde (Foderstoffer og fødevarer)	— 1202 10 90 — 1202 20 00 — 2008 11 10 — 2008 11 91; 2008 11 96; 2008 11 98	Indien	Aflatoksiner	20
Frisk okra (Fødevarer)	ex 0709 90 90	Indien	Pesticidrester analyseret efter multirestmeter baseret på GC-MS og LC-MS eller efter metoder til påvisning af en enkelt restkoncentra- tion ⁽²⁾	10
Vandmelonfrø (<i>egusi, Citrullus lanatus</i>) og deraf afledte produkter (Fødevarer)	ex 1207 99 97; ex 1106 30 90; ex 2008 99 99;	Nigeria	Aflatoksiner	50
Basmatiris til direkte konsum (Fødevarer — sleben ris)	ex 1006 30	Pakistan	Aflatoksiner	20

Foderstoffer og fødevarer (på tænkt anvendelse)	KN-kode (1)	Oprindelses- land	Fare	Hyppighed af fysisk kontrol og identitets- kontrol (%)
— Chili (<i>Capsicum annuum</i>), hel — Chili (<i>Capsicum annuum</i>), knust eller formalet <i>(Fødevarer — tørret krydderi)</i>	— ex 0904 20 10 — ex 0904 20 90	Peru	Aflatoksiner og ochratoksin A	10
— Jordnødder (peanuts), med skal — Jordnødder (peanuts), afskallede — Jordnøddesmør — Jordnødder (peanuts), tilberedt eller konserveret på anden måde <i>(Foderstoffer og fødevarer)</i>	— 1202 10 90 — 1202 20 00 — 2008 11 10 — 2008 11 91; 2008 11 96; 2008 11 98	Sydafrika	Aflatoksiner	10
— Frisk chilipeber (<i>Capsicum</i> spp.) <i>(Fødevarer)</i>	ex 0709 60 10, ex 0710 80 51; ex 0709 60 99, ex 0710 80 59	Thailand	Pesticidrester analyseret efter multirestmeter baseret på GC-MS og LC-MS eller efter metoder til påvisning af en enkelt restkoncentra- tion (2)	10
— Blade af koriander — Basilikum (hellig og sød) — Mynte <i>(Fødevarer — friske urter)</i>	— ex 0709 90 90 — ex 1211 90 85 — ex 1211 90 85	Thailand	Salmonella (6)	10
— Blade af koriander — Basilikum (hellig og sød) <i>(Fødevarer — friske urter)</i>	— ex 0709 90 90 — ex 1211 90 85	Thailand	Pesticidrester analyseret efter multirestmeter baseret på GC-MS og LC-MS eller efter metoder til påvisning af en enkelt restkoncentra- tion (4)	20
— Meterbønner — Auberginer — Kål <i>(Fødevarer — friske, kølede eller frosne grøntsager)</i>	— ex 0708 20 00; ex 0710 22 00 — 0709 30 00; ex 0710 80 95 — 0704; ex 0710 80 95	Thailand	Pesticidrester analyseret efter multirestmeter baseret på GC-MS og LC-MS eller efter metoder til påvisning af en enkelt restkoncentra- tion (4)	50

Foderstoffer og fødevarer (påtenkt anvendelse)	KN-kode ⁽¹⁾	Oprindelses- land	Fare	Hyppighed af fysisk kontrol og identitets- kontrol (%)
— Søde peberfrugter (<i>Capsicum annuum</i>) — Tomater (Fødevarer — friske, kølede eller frosne grøntsager)	— 0709 60 10; 0710 80 51 — 0702 00 00; 0710 80 70	Tyrkiet	Pesticidrester analyseret efter multirestme- toder baseret på GC-MS og LC-MS eller efter metoder til påvisning af en enkelt restkoncentra- tion ⁽⁸⁾	10
Tørrede druer (Fødevarer)	0806 20	Usbekistan	Ochratoksin A	50
— Chili (<i>Capsicum annuum</i>), knust eller formalet — Chiliprodukter (karry) — <i>Curcuma longa</i> (gurkemeje) (Fødevarer — tørrede krydderier) — Rød palmeolie (Fødevarer)	— ex 0904 20 90 — 0910 91 05 — 0910 30 00 — ex 1511 10 90	Alle tredje- lande	Sudan-farve- stoffer	10

⁽¹⁾ Når det kun kræves, at visse produkter henhørende under en KN-kode skal undersøges, og der ikke findes nogen specifik underopdeling af koden i varenomenklaturen, er KN-koden markeret med »ex« (f.eks. ex 1006 30: kun basmatiris til direkte konsum er omfattet).

⁽²⁾ Herunder især rester af: acephat, methamidophos, triazophos, endosulfan, monocrotophos.

⁽³⁾ Herunder især rester af: amitraz, acephat, aldicarb, benomyl, carbendazim, chlorfenapyr, chlorpyrifos, CS₂ (dithiocarbamater), diafenhiuron, diazinon, dichlorvos, dicofol, dimethoat, endosulfan, fenamidon, imidacloprid, malathion, methamidophos, methiocarb, methomyl, monocrotophos, omethoat, oxamyl, profenofos, propiconazol, thiabendazol, thiocloprid.

⁽⁴⁾ Herunder især rester af: acephat, carbaryl, carbendazim, carbofuran, chlorpyrifos, chlorpyrifos-methyl, dimethoat, ethion, malathion, metalaxyl, methamidophos, methomyl, monocrotophos, omethoat, prophenophos, prothiophos, quinalphos, triadimefon, triazophos, dicrotophos, EPN, triforin.

⁽⁵⁾ Herunder især rester af: triazophos, oxydemeton-methyl, chlorpyrifos, acetamiprid, thiamethoxam, clothianidin, methamidophos, acephat, propargit, monocrotophos.

⁽⁶⁾ Referencemetode EN/ISO 6579 eller en metode, der er valideret i forhold til denne referencemetode, jf. artikel 5 i Kommissionens forordning (EF) nr. 2073/2005 (EUT L 338 af 22.12.2005, s. 1).

⁽⁷⁾ Herunder især rester af: carbendazim, cyfluthrin, cyprodinil, diazinon, dimethoat, ethion, fenitrothion, fenproprathrin, fludioxonil, hexaflumuron, lambda-cyhalothrin, methiocarb, methomyl, omethoat, oxamyl, phenthoat, thiophanat-methyl.

⁽⁸⁾ Herunder især rester af: methomyl, oxamyl, carbendazim, clofentezin, diafenthiuron, dimethoat, formatanat, malathion, procymidon, tetradifon, thiophanat-methyl.

⁽⁹⁾ Herunder især rester af: carbofuran, methomyl, omethoat, dimethoat, triazophos, malathion, profenofos, prothiofos, ethion, carbendazim, triforin, procymidon, formatanat.

B. Definitioner

I dette bilag omfatter »Sudan-farvestoffer« følgende kemiske stoffer:

- i) Sudan I (CAS-nr. 842-07-9)
- ii) Sudan II (CAS-nr. 3118-97-6)
- iii) Sudan III (CAS-nr. 85-86-9)
- iv) Scarlet Red eller Sudan IV (CAS-nr. 85-83-6).«

KOMMISSIONENS GENNEMFØRELSESFORORDNING (EU) Nr. 434/2011**af 4. maj 2011****om faste importværdier med henblik på fastsættelse af indgangsprisen for visse frugter og grøntsager**

EUROPA-KOMMISSIONEN HAR —

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde,

under henvisning til Rådets forordning (EF) nr. 1234/2007 af 22. oktober 2007 om en fælles markedsordning for landbrugsprodukter og om særlige bestemmelser for visse landbrugsprodukter (fusionsmarkedsordningen) ⁽¹⁾,under henvisning til Kommissionens forordning (EF) nr. 1580/2007 af 21. december 2007 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 2200/96, (EF) nr. 2201/96 og (EF) nr. 1182/2007 vedrørende frugt og grøntsager ⁽²⁾, og

ud fra følgende betragtning:

Ved forordning (EF) nr. 1580/2007 fastsættes der, på basis af resultatet af de multilaterale handelsforhandlinger under Uruguay-runden, kriterier for Kommissionens fastsættelse af faste importværdier for tredjelande for de produkter og perioder, der er anført i del A i bilag XV til nævnte forordning —

VEDTAGET FØLGENDE FORORDNING:

Artikel 1

De faste importværdier som omhandlet i artikel 138 i forordning (EF) nr. 1580/2007 fastsættes i bilaget til nærværende forordning.

Artikel 2

Denne forordning træder i kraft den 5. maj 2011.

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

Udfærdiget i Bruxelles, den 4. maj 2011.

*På Kommissionens vegne
For formanden*

José Manuel SILVA RODRÍGUEZ

*Generaldirektør for landbrug
og udvikling af landområder*

⁽¹⁾ EUT L 299 af 16.11.2007, s. 1.

⁽²⁾ EUT L 350 af 31.12.2007, s. 1.

BILAG

Faste importværdier med henblik på fastsættelse af indgangsprisen for visse frugter og grøntsager

(EUR/100 kg)

KN-kode	Tredjelandskode ⁽¹⁾	Fast importværdi
0702 00 00	JO	78,3
	MA	36,6
	TN	109,4
	TR	82,9
	ZZ	76,8
0707 00 05	TR	120,3
	ZZ	120,3
0709 90 70	JO	78,3
	MA	78,8
	TR	105,4
	ZZ	87,5
0709 90 80	EC	33,0
	ZZ	33,0
0805 10 20	EG	49,1
	IL	59,9
	MA	44,1
	TN	57,6
	TR	67,8
	ZZ	55,7
0805 50 10	TR	54,5
	ZZ	54,5
0808 10 80	AR	96,6
	BR	76,7
	CL	80,3
	CN	112,1
	MA	86,7
	NZ	93,2
	US	127,4
	UY	51,8
	ZA	79,7
ZZ	89,4	

⁽¹⁾ Landefortegnelse fastsat ved Kommissionens forordning (EF) nr. 1833/2006 (EUT L 354 af 14.12.2006, s. 19). Koden »ZZ« = »anden oprindelse«.

IV

(Retsakter vedtaget inden den 1. december 2009 i henhold til EF-traktaten, EU-traktaten og Euratomtraktaten)

EFTA-TILSYNSMYNDIGHEDENS AFGØRELSE

Nr. 254/09/KOL

af 10. juni 2009

om 71. ændring af de proceduremæssige og materielle regler for statsstøtte ved indføjelser af et nyt kapitel om de nationale domstoles håndhævelse af statsstøttereglerne

EFTA-TILSYNSMYNDIGHEDEN ⁽¹⁾ —

SOM HENVISER til aftalen om det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde ⁽²⁾, særlig artikel 61-63 og protokol nr. 26 til aftalen,

SOM HENVISER til aftalen mellem EFTA-staterne om oprettelse af en tilsynsmyndighed og en domstol ⁽³⁾, særlig artikel 24 og artikel 5, stk. 2, litra b),

SOM TAGER i betragtning, at i henhold til tilsyns- og domstolsaftalens artikel 24 skal Tilsynsmyndigheden sætte EØS-aftalens bestemmelser om statsstøtte i kraft,

SOM TAGER I BETRAGTNING, at i henhold til tilsyns- og domstolsaftalens artikel 5, stk. 2, litra b), skal Tilsynsmyndigheden udstede meddelelser og retningslinjer på områder, der er omhandlet i EØS-aftalen, hvis dette udtrykkeligt er fastsat i denne aftale eller i tilsyns- og domstolsaftalen, eller hvis Tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt,

SOM MINDER OM de proceduremæssige og materielle regler for statsstøtte, som Tilsynsmyndigheden vedtog den 19. januar 1994 ⁽⁴⁾,

⁽¹⁾ I det følgende benævnt »Tilsynsmyndigheden«.

⁽²⁾ I det følgende benævnt »EØS-aftalen«.

⁽³⁾ I det følgende benævnt »tilsyns- og domstolsaftalen«.

⁽⁴⁾ Retningslinjer for anvendelse og fortolkning af artikel 61 og 62 i EØS-aftalen og artikel 1 i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen vedtaget og udsendt af Tilsynsmyndigheden 19. januar 1994, offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* (herefter benævnt EFT eller EUT) L 231 af 3.9.1994, s. 1, og EØS-Tillæg nr. 32 af 3.9.1994, s. 1. Retningslinjerne blev senest ændret den 22. april 2009. I det følgende benævnt »statsstøtteretningslinjerne«. En ajourført udgave af statsstøtteretningslinjerne findes på Tilsynsmyndighedens websted:

<http://www.eftasurv.int/fieldswork/fieldstateaid/guidelines/>

SOM HENVISER til, at Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber (»Europa-Kommissionen«) den 25. februar 2009 vedtog en meddelelse om de nationale domstoles håndhævelse af statsstøttereglerne ⁽⁵⁾,

SOM TAGER I BETRAGTNING, at den meddelelse også er relevant for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde,

SOM TAGER I BETRAGTNING, at der skal sikres en ensartet anvendelse af EØS-statsstøttereglerne i hele Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde,

SOM TAGER I BETRAGTNING, at Tilsynsmyndigheden ifølge punkt II med overskriften »GENERELT« i slutningen af bilag XV til EØS-aftalen efter høring af Kommissionen skal vedtage retsakter, der svarer til dem, som Kommissionen vedtager,

SOM HAR HØRT Europa-Kommissionen,

SOM MINDER OM, at Tilsynsmyndigheden ved brev af 22. april 2009 opfordrede EFTA-staterne til at fremsætte deres bemærkninger —

HAR VEDTAGET FØLGENDE AFGØRELSE:

Artikel 1

Retningslinjerne for statsstøtte ændres ved indsættelse af et nyt kapitel om de nationale domstoles håndhævelse af statsstøttereglerne. Det nye kapitel findes i bilaget til denne afgørelse.

Artikel 2

Det hidtidige kapitel om samarbejdet mellem de nationale domstole og EFTA-Tilsynsmyndigheden på statsstøtteområdet udgår.

⁽⁵⁾ EUT C 85 af 9.4.2009, s. 1.

Artikel 3

Kun den engelske udgave er autentisk.

Udfærdiget i Bruxelles, den 10. juni 2009.

På EFTA-Tilsynsmyndighedens vegne

Per SANDERUD
Formand

Kurt JÄGER
Medlem af Kollegiet

BILAG

DE NATIONALE DOMSTOLES HÅNDHÆVELSE AF STATSSTØTTEREGLERNE ⁽¹⁾

INDLEDNING

1. Europa-Kommissionen har udsendt en meddelelse om de nationale domstoles håndhævelse af statsstøttereglerne i EU's medlemsstater ⁽²⁾. Denne ikke-bindende retsakt indeholder de principper og regler, Europa-Kommissionen følger på statsstøtteområdet. Den beskriver også, hvordan samarbejdet mellem Europa-Kommissionen og domstolene i EU's medlemsstater skal foregå.
2. EFTA-Tilsynsmyndigheden (»Tilsynsmyndigheden«) finder, at den ovennævnte meddelelse er relevant for EØS. For at bevare lige konkurrencevilkår og sikre en ensartet anvendelse af EØS' statsstøtteregler overalt i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde vedtager Tilsynsmyndigheden derfor dette kapitel under fuld hensyntagen til de nationale domstoles uafhængighed i EFTA-staterne.
3. Tilsynsmyndigheden er fast besluttet på at skride ind over for al ulovlig og uforenelig statsstøtte. Til trods for, at en egentlig privat håndhævelse ved de nationale domstole hidtil kun har spillet en forholdsvis begrænset rolle på statsstøtteområdet, mener Tilsynsmyndigheden, at private sagsanlæg kan være forbundet med betydelige fordele for statsstøttepolitikken. Søgsmål ved de nationale domstole giver tredjeparter mulighed for at behandle og løse mange statsstøtterelaterede spørgsmål direkte på nationalt plan. Ved overtrædelser af statsstøttereglerne kan de nationale domstole desuden iværksætte meget effektive forholdsregler til fordel for sagsøgerne. Dette kan igen bidrage til at styrke den generelle statsstøttedisciplin.
4. Hovedformålet med dette kapitel er at informere de nationale domstole og andre interesserede om de retsmidler, der er adgang til i tilfælde af en overtrædelse af statsstøttereglerne, og give dem nogle retningslinjer for den praktiske anvendelse af disse regler. Desuden søger Tilsynsmyndigheden at udbygge samarbejdet med de nationale domstole ved at indføre mere praktiske redskaber, der kan støtte de nationale dommere i deres daglige arbejde.
5. Dette kapitel erstatter kapitlet i EFTA-Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om samarbejdet mellem nationale domstole og EFTA-Tilsynsmyndigheden på statsstøtteområdet ⁽³⁾ uden at foregribe den fortolkning af EØS-aftalen og de gældende bestemmelser, som EFTA-Domstolen måtte anlægge.

1. DE NATIONALE DOMSTOLES ROLLE MED HENSYN TIL HÅNDHÆVELSE AF STATSSTØTTEREGLERNE

1.1. Generelle spørgsmål

1.1.1. Identifikation af statsstøtte

6. Det første spørgsmål, som nationale domstole og potentielle sagsøgere skal tage stilling til, er, om den konkrete foranstaltning rent faktisk udgør statsstøtte efter EØS-aftalens artikel 61.
7. EØS-aftalens artikel 61, stk. 1, omhandler »statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, i det omfang, den påvirker samhandelen mellem de kontraherende parter«.
8. Statsstøttebegrebet dækker ikke kun statslige subsidier ⁽⁴⁾. Det omfatter også bl.a. skattelettelser og investeringer foretaget med offentlige midler under omstændigheder, hvor en privat investor ikke ville have medvirket ⁽⁵⁾. Om støtten ydes direkte af staten eller af offentlige eller private organer oprettet eller udpeget af staten til at forvalte støtten, er uden betydning i den henseende ⁽⁶⁾. Men for at offentlig støtte skal kunne betragtes som statsstøtte, skal

⁽¹⁾ Dette kapitel svarer til Kommissionens meddelelse om de nationale domstoles håndhævelse af statsstøttereglerne (EUT C 85 af 9.4.2009, s. 1) og erstatter det hidtidige kapitel i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om samarbejdet mellem de nationale domstole og EFTA-Tilsynsmyndigheden på statsstøtteområdet (EFT L 274 af 26.10.2000, s. 19, og EØS-Tillæg nr. 48 af 26.10.2000, s. 33).

⁽²⁾ Kommissionens meddelelse om de nationale domstoles håndhævelse af statsstøttereglerne (EUT C 85 af 9.4.2009, s. 1).

⁽³⁾ Dette kapitel svarede til Kommissionens meddelelse om samarbejdet mellem de nationale domstole og Kommissionen på statsstøtteområdet (EFT C 312 af 23.11.1995, s. 8) og indeholdt retningslinjer for samarbejde og informationsudveksling mellem Tilsynsmyndigheden og nationale domstole.

⁽⁴⁾ Sag C-308/01, *GIL Insurance m.fl.*, Sml. 2004, s. I-4777, præmis 69, sag C-387/92, *Banco Exterior de España mod Ayuntamiento de Valencia*, Sml. 1994, s. I-877, præmis 13, sag C-295/97, *Piaggio*, Sml. 1999, s. I-3735, præmis 34, sag C-39/94, *SFEI*, præmis 58, sag C-237/04, *Enirisorse*, Sml. 2006, s. I-2843, præmis 42 og sag C-66/02, *Italien mod Kommissionen*, Sml. 2005, s. I-10901, præmis 77.

⁽⁵⁾ Jf. generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse i de forenede sager C-278/92, C-279/92 og C-280/92, *Spanien mod Kommissionen*, Sml. 1994, s. I-4103, præmis 28: »[...] der foreligger statsstøtte, såfremt en medlemsstat giver en virksomhed adgang til midler, som under normale omstændigheder ikke ville blive stillet til rådighed af en privat investor, der anvender almindelige forretningskriterier og ikke bekymrer sig om andre hensyn af social, politisk eller godgørende art«.

⁽⁶⁾ Sag 290/83, *Kommissionen mod Frankrig*, Sml. 1985, s. 439, præmis 14, og sag C-482/99, *Frankrig mod Kommissionen*, Sml. 2002, s. I-4397, præmis 36-42.

støtten begunstige bestemte virksomheder eller produktion af bestemte varer (»selektivitet«) og dermed adskille sig fra generelle foranstaltninger, som EØS-aftalens artikel 61, stk. 1, ikke finder anvendelse på (?). Desuden skal støtten fordreje eller true med at fordreje konkurrencen, og den skal påvirke samhandelen mellem de kontraherende parter i EØS-aftalen (8).

9. Spørgsmålet om, hvorvidt visse foranstaltninger udgør statsstøtte, er ofte blevet behandlet af EFTA-Domstolen og Det Europæiske Fællesskabs retsinstanter (9) samt i de beslutninger, Tilsynsmyndigheden og Europa-Kommissionen har truffet. Desuden har Tilsynsmyndigheden udsendt udførlige retningslinjer for en række komplekse spørgsmål, f.eks. anvendelsen af det private investorprincip (10) og det private kreditorprincip (11), betingelserne for, at statsgarantier skal betragtes som statsstøtte (12), behandlingen af offentligt salg af jord (13), eksportkreditforsikring (14), direkte beskatning af virksomhederne (15), risikokapitalinvesteringer (16) og statsstøtte til forskning, udvikling og innovation (17). Desuden er Kommissionens forordning om statsstøtte under de minimis-tærsklerne (18) blevet inkorporeret i EØS-aftalen. Nationale domstole og potentielle sagsøgere kan finde værdifulde oplysninger om statsstøttebegrebet i EFTA-Domstolens og EF-Domstolens retspraksis samt i de retningslinjer, Tilsynsmyndigheden har udsendt, og i dens beslutningspraksis.
10. I tilfælde af tvivl om, hvorvidt der foreligger statsstøtte, kan de nationale domstole anmode Tilsynsmyndigheden om en udtalelse i henhold til afsnit 2 i dette kapitel. Dette indskrænker ikke de nationale domstoles mulighed for at indhente en vejledende udtalelse fra EFTA-Domstolen i henhold til tilsyns- og domstolsaftalens artikel 34.

(7) En klar analyse af denne sondring findes i generaladvokat Darmons forslag til afgørelse i de forenede sager C-72/91 og C-73/91, *Slovan Neptun mod Bodo Ziesemer*, Sml. 1993, s. I-887. Se også forenede sager E-5/04, E-6/04 og E-7/04, *Fesil og Finnford m.fl. mod EFTA-Tilsynsmyndigheden*, EFTA Court Report 2005, s. 121, præmis 76-87, og sag E-6/98, *Den norske stat mod EFTA-Tilsynsmyndigheden*, EFTA Court Report 1999, s. 74, præmis 33-38.

(8) Se forenede sager E-5/04, E-6/04 og E-7/04, *Fesil og Finnford m.fl. mod EFTA-Tilsynsmyndigheden*, præmis 93-102. Se også forenede sager C-393/04 og C-41/05, *Air Liquide Industries Belgium*, Sml. 2006, s. I-5293, præmis 33-36; sag C-222/04, *Cassa di Risparmio de Firenze m.fl.*, Sml. 2006, s. I-289, præmis 139-141; og sag C-310/99, *Italien mod Kommissionen*, Sml. 2002, s. I-2289, præmis 84-86.

(9) Et godt eksempel er EF-Domstolens Altmark-dom, sag C-280/00, *Altmark Trans GmbH og Regierungspräsidium Magdeburg mod Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, Sml. 2003, s. I-7747. Se også bl.a. sag E-6/98, *Den norske stat mod EFTA-Tilsynsmyndigheden*, og forenede sager E-5/04, E-6/04 og E-7/04, *Fesil og Finnford m.fl. mod EFTA-Tilsynsmyndigheden*, præmis 76-87.

(10) Med hensyn til det private investorprincip generelt henvises til sag C-142/87, *Belgien mod Kommissionen (Tubemeuse)*, Sml. 1990, s. I-959, sag C-305/89, *Italien mod Kommissionen (Alfa Romeo)*, Sml. 1991, s. I-1603, præmis 19 og 20. Med hensyn til en udførlig begrundelse derfor henvises til de forenede sager T-228/99 og T-233/99, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale mod Kommissionen*, Sml. 2003, s. II-435, præmis 245 ff. Se også kapitlet i Tilsynsmyndigheden statsstøtteretningslinjer om offentlige myndigheders kapitalinteresser (EFT L 231 af 3.9.1994, s. 1, EØS-Tillæg nr. 32 af 3.9.1994, s. 1). Dette kapitel bygger på EF-Bulletin 9-1984 om anvendelse af EØF-traktatens artikel (ex) 92 og 93 på offentlige myndigheders kapitalinteresser (Bulletin for De Europæiske Fællesskaber nr. 9-1984), som er inkorporeret i punkt 9 i bilag XV til EØS-aftalen. Se også kapitlet i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om statsstøttereglerne anvendelse på offentlige virksomheder i fremstillingssektoren (EFT L 231 af 3.9.1994, s. 1, EØS-Tillæg nr. 32 af 3.9.1994, s. 1). Dette kapitel svarer til Kommissionens meddelelse om anvendelse af EØF-traktatens artikel (ex) 92 og 93 og af artikel 5 i Kommissionens direktiv 80/723/EØF på offentlige virksomheder i fremstillingssektoren (EFT C 307 af 13.11.1993, s. 3). Hvad angår anvendelsen af dette princip på finansieringen af lufthavne, henvises til kapitlet i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om finansiering af lufthavne og statslig startstøtte til luftfartsselskaber, som opererer fra regionale lufthavne (EUT L 62 af 6.3.2008, s. 30, EØS-Tillæg nr. 12 af 6.3.2008). Dette kapitel svarer til Fællesskabets retningslinjer for finansiering af lufthavne og statslig startstøtte til luftfartsselskaber, som opererer fra regionale lufthavne (EUT C 312 af 9.12.2005, punkt 42-52, s. 1).

(11) Sag C-342/96, *Spanien mod Kommissionen*, Sml. 1999, s. I-2459, præmis 34 og sag C-256/97, *DM Transport*, Sml. 1999, s. I-3913, præmis 25.

(12) Kapitlet i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om statsgarantier (endnu ikke offentliggjort). Dette kapitel svarer til Kommissionens meddelelse om anvendelsen af traktatens artikel 87 og 88 på statsstøtte i form af garantier (EUT C 155 af 20.6.2008, s. 10).

(13) Kapitlet i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om statsstøtteelementer i forbindelse med offentlige myndigheders salg af jord og bygninger (EFT L 137 af 8.6.2000, s. 28, EØS-Tillæg nr. 26 af 8.6.2000, s. 19). Dette kapitel svarer til Kommissionens meddelelse om statsstøtteelementer i forbindelse med offentlige myndigheders salg af jord og bygninger (EFT C 209 af 10.7.1997, s. 3).

(14) Kapitlet i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om kortfristet eksportkreditforsikring (EFT L 120 af 23.4.1998, s. 27, EØS-Tillæg nr. 16 af 23.4.1998, s. 1), senest ændret ved Tilsynsmyndighedens afgørelse nr. 95/06/KOL (EUT L 324 af 23.11.2006, s. 38, EØS-Tillæg nr. 57 af 23.11.2006, s. 28). Dette kapitel svarer til Kommissionens meddelelse til medlemsstaterne i henhold til EF-traktatens artikel [93, stk. 1.] med henblik på anvendelse af traktatens artikel [92] og [93] på kortfristet eksportkreditforsikring (EFT C 281 af 17.9.1997, s. 4), senest ændret ved meddelelse fra Kommissionen til medlemsstaterne om ændring af meddelelse i henhold til EF-traktatens artikel [93, stk. 1.] med henblik på anvendelse af traktatens artikel [92] og [93] på kortfristet eksportkreditforsikring (EUT C 325 af 22.12.2005, s. 22).

(15) Kapitlet i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om statsstøttereglerne anvendelse på foranstaltninger vedrørende direkte beskatning af virksomhederne (EFT L 137 af 8.6.2000, s. 20, EØS-Tillæg nr. 26 af 8.6.2000, s. 10). Dette kapitel svarer til Kommissionens meddelelse om anvendelsen af statsstøttereglerne på foranstaltninger vedrørende direkte beskatning af virksomhederne (EFT C 384 af 10.12.1998, s. 3).

(16) Kapitlet i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om statsstøtte til fremme af risikokapitalinvesteringer i små og mellemstore virksomheder (endnu ikke offentliggjort). Dette kapitel er baseret på EF-retningslinjerne for statsstøtte til fremme af risikokapitalinvesteringer i små og mellemstore virksomheder (EUT C 194 af 18.8.2006, s. 2).

(17) Kapitlet i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om statsstøtte til forskning, udvikling og innovation (endnu ikke offentliggjort). Dette kapitel svarer til Fællesskabets rammebestemmelser for statsstøtte til forskning og udvikling og innovation (EUT C 323 af 30.12.2006, s. 1).

(18) Kommissionens forordning (EF) nr. 1998/2006 af 15. december 2006 om anvendelse af traktatens artikel 87 og 88 på de minimis-støtte (EUT L 379 af 28.12.2006, s. 5), inkorporeret i punkt 1ea i Bilag XV til EØS-aftalen ved Det Bandede EØS-udvalgs afgørelse nr. 29/2007 (EUT L 209 af 9.8.2007, s. 52, og EØS-Tillæg nr. 38 af 9.8.2007, s. 34).

1.1.2. *Standstill-klausulen*

11. Ifølge sidste punktum i artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen må EFTA-staterne ikke gennemføre statsstøtteforanstaltninger uden Tilsynsmyndighedens forudgående godkendelse (standstill-klausulen):
- »EFTA-Tilsynsmyndigheden skal underrettes så betids om enhver påtænkt indførelse eller ændring af støtteforanstaltninger, at den kan fremsætte sine bemærkninger hertil. Er EFTA-Tilsynsmyndigheden af den opfattelse, at det påtænkte er uforeneligt med EØS-aftalens funktion i henhold til EØS-aftalens artikel 61, iværksætter den uopholdeligt den i stk. 2 fastsatte procedure. Den pågældende stat må ikke gennemføre de påtænkte foranstaltninger, før den nævnte procedure har ført til endelig beslutning«⁽¹⁹⁾.
12. Der er imidlertid en række omstændigheder, hvor statsstøtte kan gennemføres lovligt uden Tilsynsmyndighedens forudgående godkendelse:
- a) Det er tilfældet, når foranstaltningen falder ind under den generelle gruppefritagelsesforordning⁽²⁰⁾. Hvis en foranstaltning opfylder alle kravene i den generelle gruppefritagelsesforordning, er EFTA-staten fritaget for anmeldelsespligten, og standstill-klausulen gælder ikke.
- b) Standstill-klausulen finder heller ikke anvendelse på eksisterende støtte⁽²¹⁾. Det omfatter blandt andet støtte, som ydes i henhold til en ordning, der eksisterede inden en EFTA-stats tiltrædelse af EØS-aftalen, eller en ordning, som Tilsynsmyndigheden tidligere har godkendt⁽²²⁾.
13. Nationale søgsmål i statsstøttesager vedrører undertiden anvendelsen af en gruppefritagelsesforordning og/eller en eksisterende eller godkendt støtteordning. Når sagen drejer sig om, hvorvidt forordningen eller en støtteordning finder anvendelse, kan den nationale domstol kun tage stilling til, om alle forordningens eller ordningens betingelser er opfyldt. Hvis det ikke er tilfældet, kan den ikke tage stilling til en støtteforanstaltningens forenelighed, for det kan alene Tilsynsmyndigheden⁽²³⁾.
14. Hvis den nationale domstol skal afgøre, om foranstaltningen falder ind under en godkendt støtteordning, kan den kun undersøge, om alle betingelserne i godkendelsesbeslutningen er opfyldt. Hvis de spørgsmål, der rejses på nationalt plan, drejer sig om gyldigheden af en beslutning truffet af Tilsynsmyndigheden, bør den nationale domstol følge den procedure, der er fastlagt i tilsyns- og domstolsaftalens artikel 34⁽²⁴⁾. Gyldigheden af en beslutning truffet af Tilsynsmyndigheden kan imidlertid ikke anfægtes ved at indhente en rådgivende udtalelse fra EFTA-Domstolen, hvis sagsøgeren helt klart kunne have anfægtet beslutningen ved EFTA-Domstolen i henhold til tilsyns- og domstolsaftalens artikel 36, men ikke har gjort det⁽²⁵⁾.
15. Den nationale domstol kan anmode Tilsynsmyndigheden om en udtalelse i henhold til afsnit 2 i dette kapitel, hvis den nærer tvivl med hensyn til anvendelsen af den generelle gruppefritagelsesforordning eller en eksisterende eller godkendt støtteordning.

1.1.3. *EFTA-Tilsynsmyndighedens og de nationale domstoles respektive roller*

16. Såvel de nationale domstole som Tilsynsmyndigheden spiller en vigtig rolle for håndhævelsen af statsstøttereglerne, om end disse roller er forskellige⁽²⁶⁾.

⁽¹⁹⁾ Standstill-klausulen er gentaget i artikel 3 i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, som svarer til Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af EF-traktatens artikel [93] (EFT L 83 af 27.3.1999, s. 1) (»procedureforordningen«). Forordning (EF) nr. 659/1999 blev desuden inkorporeret i protokol 26 til EØS-aftalen ved Det Blandede EØS-udvalgs afgørelse nr. 164/2001 (EUT L 65 af 7.3.2002, s. 46, EØS-Tillæg nr. 13 af 7.3.2002, s. 26). Med hensyn til det nøjagtige støttetidspunkt henvises til Kommissionens forordning (EF) nr. 1998/2006 af 15. december 2006 om anvendelse af traktatens artikel 87 og 88 på de minimis-støtte (EUT L 379 af 28.12.2006, s. 5) betragtning 10. Denne forordning blev inkorporeret i EØS-aftalen i punkt 1ea i Bilag XV til aftalen ved Det Blandede EØS-udvalgs afgørelse nr. 29/2007 (EUT L 209 af 9.8.2007, s. 52, EØS-Tillæg nr. 38 af 9.8.2007, s. 34).

⁽²⁰⁾ Kommissionens forordning (EF) nr. 800/2008 af 6. august 2008 om visse former for støttes forenelighed med fællesmarkedet i henhold til traktatens artikel 87 og 88 (EUT L 214 af 9.8.2008, s. 3), som blev inkorporeret i punkt 1j i Bilag XV til EØS-aftalen ved Det Blandede EØS-udvalgs afgørelse nr. 120/2008 (EUT L 339 af 18.12.2008, s. 111, EØS-Tillæg nr. 79 af 18.12.2008, s. 20). Reglerne angående overgangen til den nye ordning findes i forordningens artikel 44. Den generelle gruppefritagelsesforordning erstattede Kommissionens forordning (EF) nr. 68/2001 af 12. januar 2001 om anvendelse af EF-traktatens artikel 87 og 88 på uddannelsesstøtte (EFT L 10 af 13.1.2001, s. 20), Kommissionens forordning (EF) nr. 70/2001 af 12. januar 2001 om anvendelse af EF-traktatens artikel 87 og 88 på statsstøtte til små og mellemstore virksomheder (EFT L 10 af 13.1.2001, s. 33), Kommissionens forordning (EF) nr. 2204/2002 af 12. december 2002 om anvendelse af EF-traktatens artikel 87 og 88 på statsstøtte til beskæftigelse (EFT L 337 af 13.12.2002, s. 3) og Kommissionens forordning (EF) nr. 1628/2006 af 24. oktober 2006 om anvendelse af traktatens artikel 87 og 88 på medlemsstaternes regionale investeringsstøtte (EUT L 302 af 1.11.2006, s. 29).

⁽²¹⁾ Se artikel 1, litra b), i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen.

⁽²²⁾ Det gælder ikke, når selve ordningen indeholder et krav om individuel anmeldelse for visse støtteformer. Med hensyn til begrebet eksisterende støtte henvises også til sag C-44/93, *Namur-Les assurances du crédit mod Office national du du croire og den belgiske stat*, Sml. 1994, s. I-3829, præmis 28-34, og forenede sager E-5/04, E-6/04 og E-7/04, *Fesil og Finnford m.fl. mod EFTA-Tilsynsmyndigheden*, præmis 157.

⁽²³⁾ Se punkt 17 nedenfor.

⁽²⁴⁾ Med hensyn til tilbagesøgningsbeslutninger henvises til punkt 53–57 i kapitlet om tilbagesøgning af ulovlig og uforenelig statsstøtte i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer.

⁽²⁵⁾ Sag C-188/92, *TWD Textilwerke Deggendorf mod Tyskland*, Sml. 1994, s. I-833, præmis 17, 25 og 26, se tillige de forenede sager C-346/03 og C-529/03, *Atzeni m.fl.*, Sml. 2006, s. I-1875, præmis 31, og sag C-232/05, *Kommissionen mod Frankrig*, (»Scott«), Sml. 2006, s. I-10071, præmis 59.

⁽²⁶⁾ Sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 37, de forenede sager C-261/01 og C-262/01, *Van Calster og Cleeren*, Sml. 2003, s. I-12249, præmis 74, og sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 41.

17. Det er Tilsynsmyndighedens primære opgave at undersøge, om de foreslåede støtteforanstaltninger er forenelige med EØS-aftalen, på grundlag af de kriterier, der er fastsat i aftalens artikel 61, stk. 2 og 3. Tilsynsmyndigheden er enekompetent til at foretage denne vurdering af foreneligheden, under forbehold af EFTA-Domstolens prøvelsesret. De nationale domstole har ikke beføjelse til at erklære en statsstøtteforanstaltning forenelig med EØS-aftalens artikel 61, stk. 2 og 3⁽²⁷⁾.
18. Den nationale domstols rolle afhænger af den pågældende støtteforanstaltning og af, om denne er behørigt anmeldt til og godkendt af Tilsynsmyndigheden:
- a) De nationale domstole kan blive anmodet om at gribe ind i tilfælde, hvor en myndighed i en EFTA-stat⁽²⁸⁾ har ydet støtte uden at overholde standstill-klausulen. Denne situation kan enten opstå, fordi støtten overhovedet ikke var blevet anmeldt, eller fordi den nationale myndighed gennemførte den inden Tilsynsmyndighedens godkendelse. Det er i sådanne tilfælde de nationale domstoles opgave at beskytte rettighederne for de borgere, der er berørt af den ulovlige gennemførelse af støtten⁽²⁹⁾.
 - b) De nationale domstole spiller også en vigtig rolle i forbindelse med håndhævelsen af tilbagesøgningsbeslutninger truffet i henhold til artikel 14, stk. 1, i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, når Tilsynsmyndighedens vurdering har ført til den konklusion, at en ulovligt ydet støtte er uforenelig med EØS-aftalen, og den pågældende EFTA-stat får pålagt at kræve den uforenelige støtte tilbagebetalt fra støttedtageren. I disse tilfælde bliver de nationale domstole normalt inddraget, fordi støttedtageren anlægger sag til prøvelse af lovligheden af nationale myndigheders krav om tilbagebetaling. Der kan dog også være tale om andre typer retssager afhængigt af de nationale retsplejelove (f.eks. sager anlagt af EFTA-statens myndigheder mod støttedtageren med henblik på at efterkomme en tilbagesøgningsbeslutning truffet af Tilsynsmyndigheden).
19. Når nationale domstole skal tilgodese privatpersoners interesser, skal de tage fuldt hensyn til nødvendigheden af at håndhæve bestemmelserne i artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen og til EØS-markedets interesser.
20. De nationale domstoles rolle i ovennævnte situationer er beskrevet mere udførligt i afsnit 1.2 og 1.3 i dette kapitel.
- 1.2. De nationale domstoles rolle med henblik på håndhævelse af bestemmelserne i artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen — Ulovlig statsstøtte**
21. Ifølge EF-Domstolens retspraksis giver standstill-klausulen i EF-traktatens artikel 88, stk. 3, som afspejles i sidste punktum i artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, berørte parter (f.eks. støttedtagerens konkurrenter) direkte og effektive individuelle rettigheder⁽³⁰⁾. Disse berørte parter kan gøre deres rettigheder gældende ved at anlægge sag ved kompetente nationale domstole mod den støttedyende EU-medlemsstat. Behandlingen af sådanne retssager og dermed beskyttelse af konkurrenternes rettigheder efter EF-traktatens artikel 88, stk. 3, er en af de nationale domstoles vigtigste opgaver på statsstøtteområdet.
22. De nationale domstole i EFTA-staterne har samme funktion. I EFTA-staterne er EØS-rettens interne virkninger imidlertid underlagt forfatningsretten, jf. protokol 35 til EØS-aftalen. Ifølge protokol 35 har EFTA-staterne pligt til, om fornødent ved at fastsætte en lovbestemmelse herom, at garantere, at EØS-reglerne har forrang i tilfælde af konflikt mellem gennemførte EØS-regler og andre lovbestemmelser. Ifølge EFTA-Domstolen skal enkeltpersoner og erhvervsdrivende på nationalt plan kunne gøre alle rettigheder, som bestemmelserne i EØS-retten⁽³¹⁾ afføder, gældende som bestemmelser, der udgør en del af eller er blevet indføjet i den respektive nationale retsorden, hvis de er ubetingede og tilstrækkeligt præcise⁽³²⁾. Efter Tilsynsmyndighedens opfattelse og i overensstemmelse med EF-Domstolens retspraksis angående samme bestemmelse i EF-traktatens artikel 88, stk. 3, opfylder artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen det implicite kriterium i protokol 35 til EØS-aftalen om, at bestemmelsen skal være ubetinget og tilstrækkelig præcis.

⁽²⁷⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, Sml. 2008, s. I-469, præmis 38, sag C-17/91, *Lornoy m.fl. mod den belgiske stat*, Sml. 1992, s. I-6523, præmis 30, og sag C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires m.fl. mod Frankrig*, præmis 14.

⁽²⁸⁾ Dette omfatter myndigheder på nationalt, regionalt og lokalt plan.

⁽²⁹⁾ Sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 38 og 44, de forenede sager C-261/01 og C-262/01, *Van Calster og Cleeren*, præmis 75, og sag C-295/97, *Piaggio*, præmis 31.

⁽³⁰⁾ Sag 6/64, *Costa mod E.N.E.L.*, Sml. 1964, s. 1141; sag 120/73, *Lorenz GmbH mod Bundesrepublik Deutschland m.fl.*, Sml. 1973, s. 1471, præmis 8; og sag C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires m.fl. mod Frankrig*, præmis 11.

⁽³¹⁾ I forbindelse hermed henvises desuden til præambelen til tilsyns- og domstolsaftalen, hvor det hedder, at »det er EØS-aftalens kontraherende parter mål under fuld respekt for domstolens uafhængighed at nå og opretholde en ensartet fortolkning og anvendelse af EØS-aftalen og de bestemmelser i EF-lovgivningen, hvis indhold er gengivet i EØS-aftalen, og at nå til ligebehandling af enkeltpersoner og virksomheder, hvad angår de fire friheder og konkurrencevilkårene«. Videre hedder det, at »der under anvendelsen af protokol 1 til 4 til denne aftale skal tages hensyn til Kommissionen for De Europæiske Fællesskabers administrative praksis forud for denne aftales ikrafttræden«.

⁽³²⁾ Sag E-1/94, *Ravintoloitsijain Liiton Kustannus Oy Restamark*, EFTA Court Report 1994-1995, s. 15, præmis 77.

23. At sidste punktum i artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen er blevet inkorporeret i EFTA-staternes retsorden⁽³³⁾, giver berørte parter mulighed for at anlægge sag ved de nationale domstole mod en tilsidesættelse af standstill-klausulen. En national domstol bør derfor udnytte alle de midler, den råder over, og anvende alle relevante bestemmelser i den nationale ret til at håndhæve den nationale lov, der er vedtaget til gennemførelse af sidste punktum i artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen⁽³⁴⁾.
24. At de nationale domstole spiller en væsentlig rolle i denne forbindelse, skyldes også, at Tilsynsmyndighedens egne beføjelser til at beskytte konkurrenter og andre tredjeparter mod ulovlig støtte er begrænsede. I særdeleshed kan Tilsynsmyndigheden ikke vedtage en endelig tilbagesøgningsbeslutning, blot fordi støtten ikke blev anmeldt i overensstemmelse med artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen⁽³⁵⁾. Tilsynsmyndigheden skal derfor foretage en udførlig vurdering af foranstaltningens forenelighed, uanset om standstill-forpligtelsen er overholdt eller ej⁽³⁶⁾. Denne vurdering kan være meget tidskrævende, og Tilsynsmyndighedens beføjelser til at udstede foreløbige tilbagesøgningspåbud er underlagt meget strenge retlige krav⁽³⁷⁾.
25. Som følge heraf er søgsmål ved nationale domstole en vigtigt klageadgang for konkurrenter og andre tredjeparter, der er berørt af ulovlig statsstøtte. De retsmidler, der findes ved de nationale domstole, omfatter følgende:
- forhindring af, at ulovlig støtte udbetales
 - tilbagesøgning af ulovlig støtte (uanset dens forenelighed)
 - opkrævning af ulovlighedsrenter
 - erstatning til konkurrenter og andre tredjeparter og
 - foreløbige forholdsregler mod ulovlig støtte.
26. Hvert af disse retsmidler er beskrevet mere udførligt i afsnit 1.2.1-1.2.6 i dette kapitel.

1.2.1. Forhindring af, at ulovlig støtte udbetales

27. De nationale domstole er forpligtet til at beskytte rettighederne for borgere, der er berørt af overtrædelser af standstill-klausulen. De nationale domstole skal derfor drage alle de fornødne juridiske konsekvenser i overensstemmelse med national ret, når artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen er blevet overtrådt⁽³⁸⁾. De nationale domstoles forpligtelser omfatter imidlertid ikke kun ulovlig statsstøtte, der allerede er udbetalt. De omfatter også tilfælde, hvor en ulovlig udbetaling vil blive foretaget. De nationale domstole skal sikre, at privatpersoners interesser ikke tilsidesættes⁽³⁹⁾. I tilfælde af en forestående udbetaling af ulovlig støtte har den nationale domstol derfor pligt til at forhindre, at denne udbetaling finder sted.
28. De nationale domstoles forpligtelse til at forhindre, at en ulovlig støtte udbetales, kan opstå inden for forskellige proceduremæssige rammer, afhængigt af de forskellige typer af søgsmål der findes efter national ret. Sagsøgeren vil meget ofte søge at anfægte gyldigheden af den nationale afgørelse om ydelse af den ulovlige statsstøtte. I sådanne

⁽³³⁾ Standstillklausulen blev gennemført i Island ved § 30 i konkurrencelov (Samkeppnislög) nr. 44/2005, med senere ændringer. (Lovtidende, afdeling A, 20. maj 2005). I Norge blev den gennemført ved § 1 i forskrift nr. 198 af 21.2.2003 (Forskrift om gennemførelse af EØS-avtalens vedlegg til Protokoll 3 om nærmere regler for anvendelsen af EF-traktatens artikel 93 (prosedureforordningen)), vedtaget ved kgl. anordning af 21. februar 2003 i henhold til lov nr. 117 af 27. november 1992 om statsstøtte, jf. EØS-aftalens artikel 61, med senere ændringer. Forskrift nr. 198 blev senest ændret ved forskrift nr. 277 af 3.3.2006, vedtaget ved kgl. anordning af samme dato. Da Liechtenstein har et monistisk system, indgår standstillklausulen som sådan i Liechtensteins interne retsorden (Liechtensteinisches Landesgesetzblatt, Jahrgang 1995, No 72, 28 April 1995).

⁽³⁴⁾ Under overholdelsen af princippet i EØS-aftalens artikel 3, stk. 1, er det dog op til den enkelte EFTA-stats interne retsorden at bestemme, hvilke procedurer der skal føre til dette resultat, se sag e 120/73 *Lorenz GmbH mod Bundesrepublik Deutschland m.fl.*, Sml. 1973, s. 1471, præmis 9.

⁽³⁵⁾ Sag C-301/87, *Frankrig mod Kommissionen, (»Boussac«)*, præmis 17-23, og sag C-142/87, *Belgien mod Kommissionen, (»Tubemeuse«)*, præmis 15-19.

⁽³⁶⁾ Sag C-301/87, *Frankrig mod Kommissionen, (»Boussac«)*, præmis 17-23, sag C-142/87, *Belgien mod Kommissionen, (»Tubemeuse«)*, præmis 15-19., sag C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires m.fl. mod Frankrig*, præmis 14, og sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 38.

⁽³⁷⁾ Jf. artikel 11, stk. 2, i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, som fastsætter, at der ikke må være tvivl om den pågældende foranstaltningens karakter af støtte, at det skal være nødvendigt at handle hurtigt, og at der skal bestå alvorlig risiko for omfattende og uoprettelig skade for en konkurrent.

⁽³⁸⁾ Sag C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires m.fl. mod Frankrig*, præmis 12, sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 40, sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 47, og sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 41.

⁽³⁹⁾ Sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 38 og 44, de forenede sager C-261/01 og C-262/01, *Van Calster og Cleeren*, præmis 75, og sag C-295/97, *Piaggio*, præmis 31.

tilfælde vil den logiske konsekvens af, at afgørelsen om støttens tildeling er fundet ugyldig som følge af medlemsstatens tilsidesættelse af traktatens artikel 1, stk. 3, normalt være at forhindre, at den ulovlige støtte udbetales ⁽⁴⁰⁾.

1.2.2. Tilbagesøgning af ulovlig støtte

29. Når en national domstol stilles over for ulovligt ydet støtte, skal den drage alle retlige konsekvenser deraf i henhold til national ret. Den nationale domstol skal derfor i princippet beordre den ulovlige statsstøtte fuldt tilbagesøgt ⁽⁴¹⁾. Et sådant påbud om fuld tilbagesøgning af ulovlig statsstøtte indgår som en del af den nationale domstols pligt til at beskytte sagsøgers (f.eks. en konkurrents) individuelle rettigheder i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen. Den nationale domstols tilbagesøgningsforpligtelse er derfor ikke afhængig af, om støtteforanstaltningen er forenelig med EØS-aftalens artikel 61, stk. 2 eller 3, eller ej.
30. Da de nationale domstole skal kræve fuld tilbagebetaling af ulovlig støtte, uanset dens forenelighed, kan tilbagesøgningen foregå hurtigere ved en national domstol end via en klage til Tilsynsmyndigheden. I modsætning til Tilsynsmyndigheden ⁽⁴²⁾ kan og skal den nationale domstol begrænse sig til at afgøre, om foranstaltningen udgør statsstøtte, og om standstill-klausulen finder anvendelse på den.
31. De nationale domstoles tilbagesøgningsforpligtelse er imidlertid ikke absolut. Ifølge dommen i »SFEI«-sagen ⁽⁴³⁾ kan der forekomme ekstraordinære omstændigheder, hvor det ikke er hensigtsmæssigt at tilbagesøge en ulovlig statsstøtte. De retlige kriterier, der bør lægges til grund i denne forbindelse, bør svare til det, der gælder efter artikel 14 og 15 i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen ⁽⁴⁴⁾. Med andre ord kan en national domstol ikke undlade at kræve fuld tilbagesøgning af en ulovlig statsstøtte under henvisning til omstændigheder, der ikke er til hinder for at kræve tilbagesøgning. Ved vurderingen heraf vil EFTA-Domstolen lægge meget strenge kriterier til grund ⁽⁴⁵⁾. I overensstemmelse med de principper, EFTA-Domstolen og EF-Domstolen følger, kan en modtager af ulovlig statsstøtte i princippet ikke påberåbe sig legitime forventninger, når Tilsynsmyndigheden har krævet støtten tilbagesøgt ⁽⁴⁶⁾. Baggrunden herfor er, at enhver påpasselig erhvervsdrivende vil være i stand til at afklare, om den støtte, vedkommende har modtaget, var blevet anmeldt eller ej ⁽⁴⁷⁾.
32. Som begrundelse for, at den nationale domstol ikke kræver tilbagebetaling i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, skal en specifik og konkret omstændighed derfor have skabt en berettiget forventning hos støttemodtagere ⁽⁴⁸⁾. Dette kan være tilfældet, hvis Tilsynsmyndigheden selv har afgivet præcise løfter om, at den pågældende foranstaltning ikke udgør statsstøtte, eller at den ikke er omfattet af standstill-klausulen ⁽⁴⁹⁾.
33. I overensstemmelse med EF-Domstolens retspraksis ⁽⁵⁰⁾ ophører den nationale domstols forpligtelse til at kræve fuld tilbagebetaling af ulovlig statsstøtte med at bestå, hvis Tilsynsmyndigheden på det tidspunkt, hvor den nationale domstol træffer afgørelse, allerede har fastslået, at støtten er forenelig med EØS-aftalen. Da formålet med standstill-klausulen er at sikre, at kun forenelig støtte kan gennemføres, kan dette formål ikke længere blive

⁽⁴⁰⁾ Vedrørende ugyldigheden af tildelingsafgørelsen i sager, hvor en EU-medlemsstat har overtrådt EF-traktatens artikel 88, stk. 3, se sag C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires m.fl. mod Frankrig*, præmis 12; se tillige, som illustration, den tyske Bundesgerichtshofs dom af 4. april 2003, V ZR 314/02, VIZ 2003, 340, og dom af 20. januar 2004, XI ZR 53/03, NVwZ 2004, 636.

⁽⁴¹⁾ Sag C-71/04, *Xunta de Galicia*, Sml. 2005, s. I-7419, præmis 49, sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 40 og 68, og sag C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires m.fl. mod Frankrig*, præmis 12.

⁽⁴²⁾ Som skal foretage en forenelighedsanalyse, inden den kræver tilbagesøgning.

⁽⁴³⁾ Sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 70 og 71, hvori der henvises til generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse i denne sag, præmis 73-75; se tillige sag 223/85, *RSV mod Kommissionen*, Sml. 1987, s. 4617, præmis 17, og sag C-5/89, *Kommissionen mod Tyskland*, Sml. 1990, s. I-3437, præmis 16.

⁽⁴⁴⁾ Med hensyn til den norm, der anvendes i denne forbindelse, henvises til generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse i sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 75.

⁽⁴⁵⁾ Artikel 14 indeholder kun en undtagelse fra Tilsynsmyndighedens tilbagesøgningsforpligtelse, når en tilbagesøgning ville være i strid med generelle principper i EØS-retten. Det eneste tilfælde, hvor en EFTA-stat kan undlade at efterkomme et tilbagesøgningskrav fra Tilsynsmyndigheden, er, når en sådan tilbagesøgning ville være objektivt umulig, jf. punkt 17 i i kapitlet om tilbagesøgning af ulovlig og uforenelig statsstøtte i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer (endnu ikke offentliggjort). Dette kapitel svarer til Kommissionens meddelelse »Mod en effektiv gennemførelse af Kommissionens beslutninger, som pålægger en medlemsstat at tilbagesøge ulovlig og uforenelig statsstøtte« (EUT C 272 af 15.11.2007, s. 4). Se også sag C-177/06, *Kommissionen mod Spanien*, Sml. 2007, s. I-7689, præmis 46.

⁽⁴⁶⁾ Forenede sager E-5/04, E-6/04 og E-7/04, *Fesil og Fintfjord m.fl. mod EFTA-Tilsynsmyndigheden*, præmis 171, og sag E-2/05, *EFTA-Tilsynsmyndigheden mod Republikken Island*, EFTA Court Report 2005, s. 205, præmis 26. Se også sag C-5/89, *Kommissionen mod Tyskland*, præmis 14; sag C-169/95, *Spanien mod Kommissionen*, Sml. 1997, s. I-135, præmis 51; og sag C-148/04, *Unicredito Italiano*, Sml. 2005, s. I-11137, præmis 104.

⁽⁴⁷⁾ Sag C-5/89, *Kommissionen mod Tyskland*, præmis 14; sag C-24/95, *Alcan Deutschland*, Sml. 1997, s. I-1591, præmis 25; og forenede sager C-346/03 og C-529/03, *Atzeni m.fl.*, præmis 64.

⁽⁴⁸⁾ Jf. generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse i sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 73; og sag 223/85, *RSV mod Kommissionen*, præmis 17.

⁽⁴⁹⁾ Forenede sager C-182/03 og C-217/03, *Belgien og Forum 187 mod Kommissionen*, Sml. 2006, s. I-5479, præmis 147.

⁽⁵⁰⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 45, 46 og 55; og dom af 11. december 2008 i sag C-384/07, *Wienstrom* endnu ikke offentliggjort, præmis 28.

bragt i fare, hvis Tilsynsmyndigheden allerede har fastslået, at støtten er forenelig med EØS-aftalen⁽⁵¹⁾. Den nationale domstols forpligtelse til at beskytte individuelle rettigheder i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen berøres derfor ikke, hvis Tilsynsmyndigheden endnu ikke har truffet en beslutning, uanset om der er indledt en procedure eller ej⁽⁵²⁾.

34. Selv om den nationale domstol efter en positiv beslutning fra Tilsynsmyndigheden ikke længere har en *EØS-retlig forpligtelse* til at kræve fuld tilbagebetaling, kan den fortsat have en tilbagesøgningsforpligtelse i henhold til national ret⁽⁵³⁾. Når der foreligger en sådan tilbagesøgningsforpligtelse, er dette imidlertid uden betydning for medlemsstatens ret til på et senere tidspunkt på ny at gennemføre støtten.
35. Når den nationale domstol har fastslået, at ulovlig støtte er blevet tildelt i strid med artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, skal den fastlægge støttens omfang for at beregne det beløb, der skal tilbagesøges. Den nationale domstol vil kunne finde støtte hertil i EFTA-Domstolens og EU-domstolens retspraksis vedrørende anvendelsen af EØS-aftalens artikel 61, stk. 1, og EF-traktatens artikel 87, stk. 1, og i Tilsynsmyndighedens retningslinjer og beslutningspraksis. Såfremt den nationale domstol støder på vanskeligheder ved beregningen af støttebeløbet, kan den anmode Tilsynsmyndigheden om bistand, som nærmere beskrevet i afsnit 2 i dette kapitel.

1.2.3. Opkrævning af renter

36. Den økonomiske fordel ved ulovlig støtte er ikke begrænset til støttens nominelle beløb. Støttemodtageren opnår derudover en økonomisk fordel som følge af den for tidlige gennemførelse af støtten. Dette skyldes, at såfremt støtten var blevet anmeldt til Tilsynsmyndigheden, havde udbetalingen fundet sted senere (hvis i det hele taget). Derved havde støttemodtageren været nødt til at låne de pågældende midler på kapitalmarkederne og betale renter til markedssatser.
37. Denne urimelige tidsfordel er grunden til, at artikel 14, stk. 2, i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen i tilfælde af tilbagebetalingskrav fra Tilsynsmyndigheden ikke kun foreskriver tilbagebetaling af det nominelle støttebeløb, men også betaling af renter fra det tidspunkt, hvor den ulovlige støtte blev stillet til modtagerens rådighed, og indtil den reelt er blevet tilbagebetalt. Den rentesats, der skal anvendes i denne forbindelse, er fastsat i Tilsynsmyndighedens afgørelse nr. 195/04/KOL af 14. juli 2004⁽⁵⁴⁾.
38. I overensstemmelse med EF-Domstolens retspraksis⁽⁵⁵⁾ og under hensyn til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen bør nationale domstole kræve den økonomiske fordel, der følger af en for tidlig gennemførelse af støtten (i det følgende benævnt »ulovlighedsrenter«), tilbagesøgt. Det skyldes, at den for tidlige gennemførelse af ulovlig støtte alt efter omstændighederne i det mindste vil undergive konkurrenter de konkurrencemæssige virkninger af støtten på et tidligere tidspunkt, end det ellers ville have været tilfældet. Støttemodtageren har derfor opnået en utilbørlig fordel⁽⁵⁶⁾.
39. Den nationale domstols forpligtelse til at kræve betaling af ulovlighedsrenter kan opstå i to forskellige situationer:
 - a) Den nationale domstol skal normalt kræve fuld tilbagebetaling af ulovlig støtte i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen. Når dette er tilfældet, skal ulovlighedsrenterne lægges til det oprindelige støttebeløb ved beregningen af det samlede beløb, der skal betales.
 - b) Den nationale domstol skal imidlertid også opkræve ulovlighedsrenter under omstændigheder, hvor der undtagelsesvis ikke er nogen forpligtelse til at kræve fuld tilbagebetaling. Den nationale domstols forpligtelse til at kræve betaling af ulovlighedsrenter vedbliver med at bestå selv efter en positiv beslutning fra Tilsynsmyndigheden⁽⁵⁷⁾. Dette kan være af central betydning for potentielle sagsøgere, da det er et værdifuldt retsmiddel i tilfælde, hvor Tilsynsmyndigheden allerede har erklæret støtten forenelig med EØS-aftalen.
40. For at opfylde deres forpligtelse til at opkræve ulovlighedsrenter skal de nationale domstole beregne det rentebeløb, der skal betales. Følgende principper gælder i denne henseende:
 - a) Udgangspunktet er det nominelle støttebeløb⁽⁵⁸⁾.
 - b) Ved fastsættelsen af den gældende rentesats og beregningsmetode bør de nationale domstole tage i betragtning, at en national domstols opkrævning af ulovlighedsrenter tjener samme formål som Tilsynsmyndighedens opkrævning af renter i henhold til artikel 14 i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen. Desuden er

⁽⁵¹⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 49.

⁽⁵²⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 41.

⁽⁵³⁾ Sag Case C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 53 og 55.

⁽⁵⁴⁾ Artikel 9 i Tilsynsmyndighedens afgørelse nr. 195/04/KOL af 14. juli 2004 (EUT L 139 af 25.5.2006, s. 37, EØS-Tillæg nr. 26 af 25.5.2006, s. 1), som ændret ved afgørelse nr. 789/08/KOL af 17. december 2008 (endnu ikke offentliggjort).

⁽⁵⁵⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 50-52 og 55.

⁽⁵⁶⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 50-52 og 55.

⁽⁵⁷⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 52 og 55.

⁽⁵⁸⁾ Se punkt 35 ovenfor. Skatter, der betales af det nominelle støttebeløb, kan fradrages i forbindelse med tilbagesøgning, jf. sag T-459/93, *Siemens mod Kommissionen*, Sml. 1995, s. II-1675, præmis 83.

krav om opkrævning af ulovlighedsrenter EØS-retlige krav, der er baseret direkte på artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen⁽⁵⁹⁾. Ækvivalens- og effektivitetsprincippet, der er beskrevet i afsnit 1.4.1 i denne meddelelse, finder derfor anvendelse på disse krav.

- c) For at sikre overensstemmelse med artikel 14 i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen og opfylde kravet om effektivitet mener Tilsynsmyndigheden, at den metode, som den nationale domstol anvender til at beregne renterne, ikke må være mindre streng end den metode, der er fastsat i Tilsynsmyndighedens afgørelse nr. 195/04/KOL af 14. juli 2004⁽⁶⁰⁾. Ulovlighedsrenter skal derfor beregnes med renters rente, og den gældende rentesats må ikke være lavere end referencesatsen⁽⁶¹⁾.
- d) Endvidere er det Tilsynsmyndighedens opfattelse, at det følger af ækvivalensprincippet, at den nationale domstol, såfremt beregningen af rentesatsen i henhold til national ret er strengere end den, der er fastsat i Tilsynsmyndighedens afgørelse nr. 195/04/KOL af 14. juli 2004, også vil skulle anvende de strengere nationale regler på krav, der er baseret på artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen.
- e) Begyndelsestidspunktet for renteberegningen vil altid være det tidspunkt, hvor den ulovlige støtte blev stillet til modtagerens rådighed. Afslutningstidspunktet afhænger af situationen på tidspunktet for den nationale dom. Hvis Tilsynsmyndigheden allerede har godkendt støtten, er afslutningstidspunktet datoen for Tilsynsmyndighedens beslutning. I modsat fald påløber der ulovlighedsrenter for hele den ulovlige periode indtil datoen for støttemodtagerens faktiske tilbagebetaling af støtten. I overensstemmelse med EF-Domstolens retspraksis skal der også opkræves ulovlighedsrenter for perioden fra Tilsynsmyndighedens vedtagelse af en positiv beslutning og EFTA-Domstolens senere omstødelse af denne beslutning⁽⁶²⁾.

41. I tvivlstilfælde kan den nationale domstol anmode Tilsynsmyndigheden om bistand i henhold til afsnit 2 i dette kapitel.

1.2.4. Erstatningskrav

- 42. Nationale domstole kan komme ud for at skulle tage stilling til krav om erstatning for tab påført støttemodtagerens konkurrenter og andre tredjeparter som følge af den ulovlige statsstøtte⁽⁶³⁾. Sådanne erstatningsøgsmål er sædvanligvis rettet mod den myndighed, der har ydet statsstøtten. Denne mulighed kan navnlig have betydning for sagsøgeren, da et vellykket erstatningsøgsmål, i modsætning til søgsmål, der blot tager sigte på tilbagebetaling, giver sagsøgeren en direkte økonomisk kompensation for det lidte tab. Sådanne søgsmål er naturligvis underlagt de nationale retsregler. Tilsynsmyndigheden understreger i den forbindelse, at de nationale domstole bør udnytte alle de midler, de råder over, og anvende alle relevante bestemmelser i den nationale ret til at håndhæve den nationale lov, der er vedtaget til gennemførelse af sidste punktum i artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen.
- 43. Uanset muligheden for at kræve erstatning i henhold til national ret kan tilsidesættelse af standstill-klausulen i princippet give anledning til erstatningskrav baseret direkte på EFTA-Domstolens retspraks⁽⁶⁴⁾. EFTA-staterne er erstatningsansvarlige for tab, som er forvoldt borgerne på grund af en tilsidesættelse af forpligtelser, der følger af såvel sekundære EØS-retlige retsakter og EØS-aftalens hoveddel⁽⁶⁵⁾. Et sådant erstatningsansvar foreligger, hvis: i) den bestemmelse, der er tilsidesat, har til formål at tillægge borgerne rettigheder, ii) tilsidesættelsen er tilstrækkelig kvalificeret, og iii) der er en direkte årsagsforbindelse mellem tilsidesættelsen af EFTA-statens forpligtelse og de skadelidtes tab⁽⁶⁶⁾.
- 44. Den første betingelse (EØS-retlig forpligtelse, der tager sigte på at beskytte individuelle rettigheder) vil efter Tilsynsmyndighedens opfattelse være opfyldt, når der er tale om overtrædelser af artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen. EFTA-Domstolen har statueret, at en tilsidesat retsregel anses for at tillægge borgerne rettigheder, når denne retsregel er ubetinget og tilstrækkelig præcis⁽⁶⁷⁾. Som anført ovenfor under nr. 22, anser Tilsynsmyndigheden dette kriterium for at være opfyldt for artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen.
- 45. Betingelsen om en tilstrækkelig kvalificeret tilsidesættelse af EØS-retten vil også generelt være opfyldt med hensyn til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen. EFTA-Domstolen har statueret, at dette spørgsmål afhænger af, om en kontraherende part i EØS-aftalen ved udøvelsen af sine lovgivningsbeføjelser helt klart groft har tilsidesat de grænser, der gælder for denne udøvelse. Ved afgørelsen af, om en denne betingelse er opfyldt, skal der tages hensyn til alle de forhold, der gør sig gældende i den konkrete situation. Der skal således bl.a. tages hensyn til, hvor klart og præcist den tilsidesatte regel er formuleret, hvilke skønsbeføjelser denne regel

⁽⁵⁹⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 52 og 55.

⁽⁶⁰⁾ Se artikel 9-11 i Tilsynsmyndighedens afgørelse nr. 195/04/KOL af 14. juli 2004, som ændret ved afgørelse nr. 789/08/KOL af 17. december 2008.

⁽⁶¹⁾ Se fodnote 54.

⁽⁶²⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 69.

⁽⁶³⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 53 og 55, sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 56, og sag C-334/07 P, *Kommissionen mod Freistaat Sachsen*, dom af 11. december 2008, endnu ikke offentliggjort, præmis 54.

⁽⁶⁴⁾ Sag E-9/97, *Erla María Sveinbjörnsdóttir mod Island*, EFTA Court Report 1998, s. 95, præmis 59-63, 66-69, og sag E-4/01, *Karl K. Karlsson mod Island*, EFTA Court Report 2002, s. 240, præmis 32, 37-38, 40, 47.

⁽⁶⁵⁾ Sag E-4/01, *Karl K. Karlsson mod Island*, præmis 32.

⁽⁶⁶⁾ Se sag E-9/97, *Erla María Sveinbjörnsdóttir mod Island*, præmis 66, og sag E-4/01 *Karl K. Karlsson mod Island*, præmis 32. Se også sag nr. C-173/03 *Traghetti del Mediterraneo mod Italien*, præmis 45.

⁽⁶⁷⁾ Sag E-1/94, *Ravintoloitsijain Liiton Kustannus Oy Restamark*, præmis 77.

giver de nationale myndigheder, hvorvidt tilsidesættelsen af den og den derved forvoldte skade var forsætlig eller ufrivillig; og om en eventuel retlig fejl var undskyldelig eller ej⁽⁶⁸⁾. Med hensyn til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen har EFTA-staternes myndigheder imidlertid ingen skønsbeføjelse til ikke at anmelde statsstøtteforanstaltninger. De er principielt underlagt en absolut forpligtelse til at anmelde alle sådanne foranstaltninger inden gennemførelsen heraf. Selv om EFTA-Domstolen kan tage hensyn til, om den pågældende tilsidesættelse af EØS-retten er undskyldelig⁽⁶⁹⁾ i forbindelse med statsstøtte, bør EFTA-staternes myndigheder være fuldt vidende herom og kan normalt ikke gøre gældende, at de ikke havde kendskab til standstill-klausulen. I tvivlstilfælde kan EFTA-staterne altid anmelde foranstaltningen til Tilsynsmyndigheden for derved at opnå retlig sikkerhed⁽⁷⁰⁾.

46. Den tredje betingelse om, at tilsidesættelsen af EFTA-retten skal have påført sagsøgeren et faktisk og reelt økonomisk tab, kan opfyldes på forskellige måder.
47. Sagsøgeren vil ofte gøre gældende, at støtten direkte forårsagede en tabt fortjeneste. Stillet over for et sådant krav bør den nationale domstol tage hensyn til følgende betragtninger:
 - a) I kraft af de EØS-retlige krav om ækvivalens og effektivitet⁽⁷¹⁾ kan nationale regler ikke udelukke en EFTA-stats ansvar for tabt fortjeneste⁽⁷²⁾. Der kan være tale om tab ifølge EØS-retten, uanset om tilsidesættelsen medførte, at sagsøgeren mistede et aktiv, eller det forhindrede sagsøgeren i at forbedre sin aktivstilling. Såfremt national ret skulle indeholde en sådan udelukkelse, vil den nationale domstol skulle undlade at anvende bestemmelsen med hensyn til erstatningskrav i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen.
 - b) Det vil være lettere at fastslå det faktiske omfang af tabt fortjeneste i tilfælde af, at den ulovlige støtte gjorde det muligt for støttemodtageren at vinde en kontrakt eller opnå en specifik forretningsmulighed på bekostning af sagsøgeren. Den nationale domstol kan derpå beregne den indtægt, som sagsøgeren sandsynligvis havde opnået i forbindelse med denne kontrakt. I tilfælde, hvor kontrakten allerede er opfyldt af støttemodtageren, vil den nationale domstol også tage hensyn til den faktisk opnåede fortjeneste.
 - c) Mere komplicerede tabsvurderinger er nødvendige i tilfælde, hvor støtten alene medfører et samlet tab af markedsandel. En mulig fremgangsmåde i forbindelse med sådanne tilfælde kunne være at sammenligne sagsøgerens faktiske indkomstsituation (på grundlag af resultatopgørelsen) med den hypotetiske indkomstsituation, såfremt den ulovlige støtte ikke var blevet ydet.
 - d) Der kan være omstændigheder, hvor det af sagsøgeren liden tab overstiger den tabte fortjeneste. Dette kunne f.eks. være tilfældet, hvis sagsøgeren som følge af den ulovlige støtte tvinges til at ophøre med sin virksomhed (f.eks. på grund af insolvens).
48. Muligheden for at kræve erstatning er principielt uafhængig af en eventuel parallel undersøgelse, som Tilsynsmyndigheden måtte være i gang med at foretage af den samme støtteforanstaltning. En sådan igangværende undersøgelse fritager ikke den nationale domstol for forpligtelsen til at sikre individuelle rettigheder i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen⁽⁷³⁾. Da sagsøgeren i givet fald er i stand til at godtgøre, at vedkommende har lidt tab som følge af den for tidlige gennemførelse af støtten og navnlig som følge af støttemodtagerens ulovlige tidsfordel, er vellykkede erstatningskrav heller ikke udelukket i tilfælde, hvor Tilsynsmyndigheden allerede har godkendt støtten på det tidspunkt, hvor den nationale domstol træffer afgørelse⁽⁷⁴⁾.
49. Nationale procedureregler gør det undertiden muligt for den nationale domstol at basere sig på rimelige skøn med henblik på at fastsætte det faktiske erstatningsbeløb, der skal ydes sagsøgeren. Når det er tilfældet, og forudsat at effektivitetsprincippet⁽⁷⁵⁾ overholdes, vil det også være muligt at anvende sådanne skøn i forbindelse med erstatningskrav, som opstår i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i tilsyns- og domstolsaftalen. Dette kan være et nyttigt redskab for nationale domstole, som står over for vanskeligheder med hensyn til beregningen af tab.

⁽⁶⁸⁾ Sag E-9/97, *Erla María Sveinbjörnsdóttir mod Island*, præmis 68-69, og sag E-4/01, *Karl K. Karlsson mod Island*, præmis 38. Med hensyn til omfanget af de berørte myndigheders skønsbeføjelse henvises også til forenede sager C-46/93 og C-48/93, *Brasserie du Pêcheur og Factortame*, Sml. 1996, s. I-1029, præmis 55, sag C-278/05, *Robins m.fl.*, Sml. 2007, s. I-1053, præmis 71; sag C-424/97, *Haim*, Sml. 2000, s. I-5123, præmis 38; og sag C-5/94, *Hedley Lomas*, Sml. 1996, s. I-2553, præmis 28.

⁽⁶⁹⁾ Sag E-9/97, *Erla María Sveinbjörnsdóttir mod Island*, præmis 69, sag E-4/01, *Karl K. Karlsson mod Island*, præmis 38. Se også forenede sager C-46/93 og C-48/93, *Brasserie du Pêcheur og Factortame*, præmis 56.

⁽⁷⁰⁾ Selv om en tilsidesættelse af artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen derfor generelt skal betragtes som tilstrækkelig kvalificeret, kan der være ekstraordinære omstændigheder, som er til hinder for et erstatningskrav. Under sådanne omstændigheder er betingelsen om en tilstrækkelig kvalificeret tilsidesættelse i givet fald ikke opfyldt. Se punkt 31 og 32.

⁽⁷¹⁾ Se afsnit 1.4 nedenfor.

⁽⁷²⁾ Forenede sager C-46/93 og C-48/93, *Brasserie du Pêcheur og Factortame*, præmis 87 og 90.

⁽⁷³⁾ Sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 44.

⁽⁷⁴⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 53 og 55.

⁽⁷⁵⁾ Se afsnit 1.4 nedenfor.

50. De juridiske forudsætninger for erstatningskrav i henhold til EØS-retten og spørgsmål om beregning af tab kan også danne grundlag for anmodninger om bistand fra Tilsynsmyndigheden i henhold til afsnit 2 i dette kapitel.

1.2.5. Erstatningskrav over for støttemodtageren

51. Som beskrevet ovenfor, har potentielle sagsøgere ret til at rejse erstatningskrav over for den myndighed, der har bevilget statsstøtten. Der kan imidlertid være omstændigheder, hvor sagsøgeren foretrækker at kræve erstatning direkte af støttemodtageren.
52. Da artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen ikke pålægger støttemodtageren nogen direkte forpligtelser, er der ikke i EØS-retten nogen hjemmel til sådanne krav⁽⁷⁶⁾. Dette udelukker imidlertid ikke på nogen måde muligheden for at få medhold i et erstatningssøgsmaal mod støttemodtageren på grundlag af den materielle nationale ret. I denne forbindelse må potentielle sagsøgere gøre nationale regler for ansvar uden for kontraktforhold gældende.⁽⁷⁷⁾

1.2.6. Foreløbige forholdsregler

53. De nationale domstoles pligt til at drage de nødvendige retlige konsekvenser af overtrædelser af standstill-klausulen er ikke begrænset til deres endelige afgørelser. Det indgår også som en del af de nationale domstoles rolle i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen at træffe foreløbige forholdsregler, når dette er relevant for at sikre borgernes rettigheder⁽⁷⁸⁾ og effektiviteten af artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen.
54. De nationale domstoles beføjelse til at træffe foreløbige forholdsregler kan være af central betydning for berørte parter, når der er behov for hurtig afhjælpning. På grund af deres evne til at handle hurtigt over for ulovlig støtte, deres nærhed og de forskellige foranstaltninger, de har til rådighed, har de nationale domstole særdeles gode forudsætninger for at træffe foreløbige forholdsregler i tilfælde, hvor der allerede er eller vil blive udbetalt ulovlig støtte.
55. De enkleste tilfælde er tilfælde, hvor den ulovlige støtte endnu ikke er blevet udbetalt, men hvor der er risiko for, at sådanne udbetalinger vil blive foretaget under sagen ved den nationale domstol. I sådanne tilfælde kan den nationale domstol på grund af sin forpligtelse til at forhindre overtrædelser af artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen⁽⁷⁹⁾ være nødt til at træffe en foreløbig forholdsregel, der forhindrer den ulovlige udbetaling, indtil spørgsmålene vedrørende sagens realitet er afklaret.
56. I tilfælde af, at den ulovlige udbetaling allerede er foretaget, skal de nationale domstole på grundlag af deres rolle i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 sædvanligvis kræve fuld tilbagebetaling (herunder ulovlighedsrenter). På grund af effektivitetsprincippet⁽⁸⁰⁾ må den nationale domstol ikke udsætte dette ved uretmæssigt at forsinke sagen. Sådanne forsinkelser vil ikke kun berøre de individuelle rettigheder, som artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 beskytter, men også direkte øge de konkurrenceskadelige virkninger, som skyldes støttens ulovlighed.
57. På trods af denne generelle forpligtelse kan der imidlertid være omstændigheder, hvor den nationale domstols endelige afgørelse forsinkes. I sådanne tilfælde kræver forpligtelsen til at beskytte de individuelle rettigheder i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, at den nationale domstol træffer de foreløbige forholdsregler, den har mulighed for i henhold til de gældende nationale procedureregler, for i det mindste foreløbigt at bringe de konkurrenceskadelige virkninger af støtten til ophør (»foreløbig tilbagesøgning«)⁽⁸¹⁾. Anvendelsen af de nationale procedureregler i den forbindelse er underlagt kravet om ækvivalens og effektivitet⁽⁸²⁾.
58. Når den nationale domstol på grundlag af EFTA-domstolens, EU-domstolens og Tilsynsmyndighedens praksis er nået til den foreløbige konklusion, at den pågældende foranstaltning involverer ulovlig statsstøtte, mener Tilsynsmyndigheden, at den bedste løsning, afhængigt af den nationale retsplejelov, vil være at stille krav om, at den ulovlige statsstøtte og ulovlighedsrenterne indsættes på en spærret konto, indtil sagens substans er afklaret. I sin endelige afgørelse vil den nationale domstol så enten stille krav om, at midlerne på den spærrede konto tilbagebetales til den myndighed, der har bevilget statsstøtten, hvis ulovligheden bekræftes, eller at midlerne frigives til støttemodtageren.
59. Foreløbig tilbagesøgning kan desuden være et meget effektivt instrument i tilfælde, hvor sagen ved den nationale domstol behandles parallelt med Tilsynsmyndighedens undersøgelse⁽⁸³⁾. Tilsynsmyndighedens igangværende undersøgelse fritager ikke den nationale ret for dens forpligtelse til at beskytte individuelle rettigheder i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen⁽⁸⁴⁾. Den nationale domstol må derfor ikke bare suspendere sin egen sag, indtil Tilsynsmyndigheden har truffet afgørelse, og i mellemtiden undlade at beskytte

⁽⁷⁶⁾ Sag C-39/94, SFEI m.fl., præmis 72-74.

⁽⁷⁷⁾ Sag C-39/94, SFEI m.fl., præmis 75.

⁽⁷⁸⁾ Sag C-354/90, *Fédération Nationale du Commerce Extérieur des Produits Alimentaires m.fl. mod Frankrig*, præmis 12; sag C-39/94, SFEI m.fl., præmis 52; og sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 46.

⁽⁷⁹⁾ Se afsnit 1.2.1. ovenfor.

⁽⁸⁰⁾ Se afsnit 1.4 nedenfor.

⁽⁸¹⁾ Se også sag C-39/94, SFEI m.fl., præmis 52; og sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 46.

⁽⁸²⁾ Se afsnit 1.4 nedenfor.

⁽⁸³⁾ Se afsnit 1.3.1 angående angående foreløbige forholdsregler i tilbagesøgningssager.

⁽⁸⁴⁾ Sag C-39/94, SFEI m.fl., præmis 44.

sagsøgerens rettigheder i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen. Såfremt den nationale domstol ønsker at afvente resultatet af Tilsynsmyndighedens vurdering af foreneligheden, inden den endeligt og uigenkaldeligt kræver tilbagebetaling, bør den derfor træffe passende foreløbige forholdsregler. Også i denne forbindelse synes det at være en hensigtsmæssig løsning at stille krav om, at midlerne indsættes på en spærret konto. I tilfælde, hvor:

- a) Tilsynsmyndigheden erklærer støtten uforenelig, vil den nationale domstol kræve, at midlerne på den spærrede konto tilbagebetales til den myndighed, der har bevilget statsstøtten (støtte plus ulovlighedsrenter).
- b) Tilsynsmyndigheden erklærer støtten forenelig, vil dette fritage den nationale domstol for dens EØS-retlige forpligtelse til at kræve fuld tilbagebetaling⁽⁸⁵⁾. Den nationale domstol kan derfor, på grundlag af national ret⁽⁸⁶⁾, kræve, at det faktiske støttebeløb frigives til støttemodtageren. Som beskrevet i afsnit 1.2.3 i dette kapitel, er den nationale domstol imidlertid fortsat omfattet af en EØS-retlig forpligtelse til at kræve betaling af ulovlighedsrenter i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen⁽⁸⁷⁾. Disse ulovlighedsrenter vil derfor skulle betales til den myndighed, der har bevilget statsstøtten.

1.3. De nationale domstoles rolle ved gennemførelsen af EFTA-Tilsynsmyndighedens negative beslutninger om tilbagesøgning

60. De nationale domstole kan også blive stillet over for statsstøttespørgsmål i tilfælde, hvor Tilsynsmyndigheden allerede har stillet krav om tilbagesøgning. Selv om de fleste tilfælde vil være sager med påstand om annullation af et nationalt tilbagebetalingskrav, kan tredje parter også kræve erstatning fra de nationale myndigheder for ikke at gennemføre en tilbagesøgningsbeslutning vedtaget af Tilsynsmyndigheden.

1.3.1. Anfægtelse af gyldigheden af et nationalt tilbagebetalingskrav

61. I henhold til artikel 14, stk. 3, i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen skal EFTA-staterne omgående gennemføre tilbagesøgningsbeslutninger. Tilbagesøgningen sker i overensstemmelse med gældende procedurer i national ret, forudsat at disse giver mulighed for omgående og effektiv gennemførelse af beslutningen om tilbagesøgning. Såfremt en national procedureregulering forhindrer omgående og/eller effektiv tilbagesøgning, skal den nationale domstol undlade at anvende denne bestemmelse⁽⁸⁸⁾.
62. Gyldigheden af tilbagebetalingskrav udstedt af nationale myndigheder med henblik på gennemførelse af en tilbagesøgningsbeslutning vedtaget af Tilsynsmyndigheden kan anfægtes ved en national domstol. Reglerne for sådanne søgsmål er anført udførligt i kapitlet om tilbagesøgning af ulovlig og uforenelig statsstøtte i EFTA-Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer⁽⁸⁹⁾, hvis grundprincipper opsummeres nedenfor.
63. I særdeleshed kan nationale domstole ikke anfægte gyldigheden af Tilsynsmyndighedens tilgrundliggende beslutninger, såfremt sagsøgeren kunne have anfægtet denne beslutning direkte ved EFTA-Domstolen⁽⁹⁰⁾. Dette indebærer også, at når en anfægtelse i henhold til artikel 36 i tilsyns- og domstolsaftalen havde været mulig, kan den nationale domstol ikke udsætte gennemførelsen af tilbagesøgningsbeslutningen med henvisning til forhold vedrørende gyldigheden af Tilsynsmyndighedens beslutning⁽⁹¹⁾.
64. Såfremt det ikke er klart, at sagsøgeren kan indbringe et annullationssøgsmaal i henhold til artikel 36 i tilsyns- og domstolsaftalen (f.eks. fordi foranstaltningen var en støtteordning med et bredt anvendelsesområde, som sagsøgeren måske ikke kunne bevise, at han var individuelt berørt af), skal den nationale domstol principielt yde retslig beskyttelse. I de tilfælde, hvor sagen vedrører gyldigheden og lovligheden af Tilsynsmyndighedens beslutning, skal den nationale domstol følge den procedure, der er fastlagt i artikel 34 i tilsyns- og domstolsaftalen.

⁽⁸⁵⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 46 og 55.

⁽⁸⁶⁾ Se punkt 34.

⁽⁸⁷⁾ Sag C-199/06, *CELF og Ministre de la Culture et de la Communication*, præmis 52 og 55.

⁽⁸⁸⁾ Sag C-232/05, *Kommissionen mod Frankrig* (»Scott«), præmis 49-53.

⁽⁸⁹⁾ Endnu ikke offentliggjort. Dette kapitel svarer til Kommissionens meddelelse Mod en effektiv gennemførelse af Kommissionens beslutninger, som pålægger en medlemsstat at tilbagesøge ulovlig og uforenelig statsstøtte (EUT C 272 af 15.11.2007, s. 4).

⁽⁹⁰⁾ Se fodnote 25.

⁽⁹¹⁾ Sag C-232/05, *Kommissionen mod Frankrig* (»Scott«), præmis 59 og 60.

65. For at der kan træffes foreløbige forholdsregler under sådanne omstændigheder, skal de meget strenge retlige krav, som EF-domstolen opstillede i »Zuckerfabrik«-sagen ⁽⁹²⁾ og »Atlanta«-sagen ⁽⁹³⁾, være opfyldt: En national domstol kan kun udsætte tilbagesøgningskrav på følgende betingelser: i) den nærer alvorlig tvivl med hensyn til den anfægtede retsakts gyldighed. Hvis spørgsmålet om den anfægtede retsakts gyldighed ikke allerede er blevet forelagt EFTA-Domstolen, skal den følge den procedure, der er fastlagt i artikel 34 i tilsyns- og domstolsaftalen, ii) der skal foreligge uopsættelighed i den forstand, at de foreløbige forholdsregler er nødvendige for at forhindre, at den part, der begærer dem, lider et alvorligt og uopretteligt tab, og iii) domstolen skal tage behørigt hensyn til EØS' interesse. Den nationale domstol skal ved sin vurdering af, hvorvidt disse betingelser er opfyldt, respektere enhver afgørelse fra EFTA-Domstolen om lovligheden af Tilsynsmyndighedens beslutning eller om en begæring om foreløbige forholdsregler på EØS-plan ⁽⁹⁴⁾.

1.3.2. Erstatning for manglende gennemførelse af en tilbagesøgningsbeslutning

66. Ligesom overtrædelser af standstill-klausulen kan den omstændighed, at myndighederne i EFTA-staterne ikke efterkommer en tilbagesøgningsbeslutning vedtaget af Tilsynsmyndigheden i henhold til artikel 14 i Del II i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, efter Tilsynsmyndighedens opfattelse give anledning til erstatningskrav i henhold til EFTA-domstolens retspraksis ⁽⁹⁵⁾. Behandlingen af sådanne erstatningskrav afspejler efter Tilsynsmyndighedens opfattelse principperne med hensyn til overtrædelser af standstill-klausulen ⁽⁹⁶⁾. Grunden hertil er, i) at EFTA-statens tilbagesøgnings forpligtelse tager sigte på at beskytte de samme individuelle rettigheder som standstill-klausulen, og ii) at Tilsynsmyndighedens tilbagesøgningsbeslutninger ikke overlader noget skøn til de nationale myndigheder; en tilsidesættelse af tilbagesøgningsforpligtelsen skal således principielt betragtes som tilstrækkelig kvalificeret. Om et erstatningskrav for manglende gennemførelse af en tilbagesøgningsbeslutning vedtaget af Tilsynsmyndigheden kan imødekommes, vil også i denne forbindelse afhænge af, om sagsøgeren kan godtgøre, at vedkommende har lidt tab direkte som følge af den forsinkede tilbagesøgning ⁽⁹⁷⁾.

1.4. Procedureregler og søgsmålskompetence ved de nationale domstole

1.4.1. Almindelige principper

67. Nationale domstole er forpligtet til at håndhæve standstill-klausulen og beskytte borgernes rettigheder i forbindelse med ulovlig statsstøtte. Nationale procedureregler finder principielt anvendelse på sådanne søgsmål ⁽⁹⁸⁾. Anvendelsen af national ret er dog under disse omstændigheder underlagt to væsentlige betingelser:

- nationale procedureregler, der finder anvendelse på søgsmål i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, må ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for søgsmål i henhold til national ret (ækvivalensprincippet) ⁽⁹⁹⁾, og
- nationale procedureregler må ikke gøre det uforholdsmæssigt vanskeligt eller praktisk umuligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til EØS-retten (effektivitetsprincippet) ⁽¹⁰⁰⁾.

68. Mere generelt skal de nationale domstole undlade at anvende nationale procedureregler, hvis en anvendelse heraf vil være i strid med de principper, der er anført i punkt 67.

1.4.2. Søgsmålskompetence

69. Effektivitetsprincippet har direkte indvirkning på mulige sagsøgers søgsmålskompetence ved nationale domstole i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen. I denne henseende kræver EØS-retten, at nationale regler om søgsmålskompetence ikke gør indgreb i retten til en effektiv domstolsbeskyttelse ⁽¹⁰¹⁾. Nationale regler kan derfor ikke begrænse søgsmålskompetencen til kun at omfatte støttemodtagerens konkurrenter ⁽¹⁰²⁾. Tredjeparter, som ikke er berørt af den konkurrencefordrejning, der følger af støtteforanstaltningen, kan også have en tilstrækkelig søgsmålsinteresse ved en national domstol af andre grunde (som det er blevet fastslået i afgiftssager) ⁽¹⁰³⁾.

⁽⁹²⁾ Forenede sager C-143/88 og C-92/89, *Zuckerfabrik Süderdithmarschen og Zuckerfabrik Soest mod Hauptzollamt Itzehoe og Hauptzollamt Paderborn*, Sml. 1991, s. I-415, præmis 33.

⁽⁹³⁾ Sag C-465/93, *Atlanta Fruchthandels-gesellschaft m.fl. mod Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, Sml. 1995, s. I-3761, præmis 51.

⁽⁹⁴⁾ For yderligere vejledning henvises til punkt 37 i kapitlet om tilbagesøgning af ulovlig og uforenelig statsstøtte i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer.

⁽⁹⁵⁾ Sag E-9/97, *Erla María Sveinbjörnsdóttir mod Island*, præmis 59-63 og 66-69, og sag E-4/01, *Karl K. Karlsson mod Island*, præmis 32, 37-38, 40 og 47.

⁽⁹⁶⁾ Se afsnit 1.2.4.

⁽⁹⁷⁾ Se punkt 46-49.

⁽⁹⁸⁾ Sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 45, og sag C-526/04, *Laboratoires Boiron*, Sml. 2006, s. I-7529, præmis 51.

⁽⁹⁹⁾ Sag E-4/01, *Karl K. Karlsson mod Island*, præmis 33. Se også sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 45; forenede sager C-392/04 og C-422/04, *i-21 Germany*, Sml. 2006, s. I-8559, præmis 57, og sag 33/76, *Rewe*, Sml. 1976, s. 1989, præmis 5.

⁽¹⁰⁰⁾ Sag E-4/01, *Karl K. Karlsson mod Island*, præmis 33. Se også sag C-368/04, *Transalpine Ölleitung in Österreich*, præmis 45, sag C-174/02, *Streekgewest*, Sml. 2005, s. I-85, præmis 18, og sag 33/76, *Rewe*, præmis 5.

⁽¹⁰¹⁾ Sag C-174/02, *Streekgewest*, præmis 18.

⁽¹⁰²⁾ Sag C-174/02, *Streekgewest*, præmis 14-21.

⁽¹⁰³⁾ Sag C-174/02, *Streekgewest*, præmis 19.

1.4.3. Spørgsmål om søgsmålskompetence i afgiftssager

70. Den ovennævnte retspraksis er navnlig relevant for statsstøtte, der er ydet i form af fritagelser for afgifter og andre finansielle forpligtelser. I sådanne tilfælde er det ikke ualmindeligt, at personer, der ikke er omfattet af samme fritagelse, anfægter deres egen afgiftsbyrde på grundlag af artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen⁽¹⁰⁴⁾.
71. Andre afgiftspligtige personer kan imidlertid kun gøre standstill-klausulen gældende, såfremt deres egen afgiftsbetaling udgør en integrerende del af den ulovlige statsstøtteforanstaltning⁽¹⁰⁵⁾. Dette er tilfældet, når afgiftsprovenuet i henhold til den relevante nationale lovgivning udelukkende skal anvendes til at finansiere den ulovlige støtte og har direkte indvirkning på størrelsen af den statsstøtte, som er ydet i strid med artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen.⁽¹⁰⁶⁾
72. Hvis der er indrømmet fritagelser for almindelige afgifter, er disse kriterier normalt ikke opfyldt. En virksomhed, der er pligtig at betale sådanne afgifter, kan derfor generelt ikke påberåbe sig, at en anden virksomheds afgiftsfritagelse er ulovlig, i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen⁽¹⁰⁷⁾. Det følger også af EF-Domstolens faste retspraksis, at en udvidelse af en ulovlig afgiftsfritagelse til at omfatte sagsøgeren ikke er noget hensigtsmæssigt middel i forbindelse med en tilsidesættelse af artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen. En sådan foranstaltning vil ikke ophæve de konkurrenceskadelige virkninger af ulovlig støtte, men tværtimod forstærke dem⁽¹⁰⁸⁾.

1.4.4. Indsamling af beviser

73. Effektivitetsprincippet kan også indvirke på indsamlingen af beviser. Hvis f.eks. bevisbyrden med hensyn til et bestemt krav gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt for en sagsøger at bevise sit krav (f.eks. fordi vedkommende ikke råder over den nødvendige dokumentation), er den nationale domstol forpligtet til at anvende alle de til rådighed værende midler efter den nationale retsplejelov for at give sagsøgeren adgang til sådanne beviser. Dette kan, såfremt det er fastsat i national ret, omfatte forpligtelsen for den nationale domstol til at pålægge den søgte eller en tredjemand at stille de nødvendige dokumenter til rådighed for sagsøgeren⁽¹⁰⁹⁾.

2. BISTAND FRA EFTA-TILSYNSMYNDIGHEDEN TIL DE NATIONALE DOMSTOLE

74. I henhold til EØS-aftalens artikel 3, der bygger på EF-traktatens artikel 10, har de kontraherende parter pligt at træffe alle foranstaltninger for at sikre, at de forpligtelser, EØF-aftalen afføder, overholdes, og til at fremme samarbejdet inden for aftalens rammer⁽¹¹⁰⁾. Ifølge EF-Domstolens retspraksis indebærer EF-traktatens artikel 10, at Europa-Kommissionen skal bistå de nationale domstole, når de anvender fællesskabsretten⁽¹¹¹⁾. Omvendt kan de nationale domstole forpligtes til at bistå Europa-Kommissionen, når den udfører sine opgaver⁽¹¹²⁾. Tilsynsmyndigheden mener, at den er pålagt en tilsvarende forpligtelse til et loyalt samarbejde med de nationale domstole i EFTA-staterne i henhold til EØS-aftalens tilsvarende artikel 3 og tilsyns- og domstolsaftalens artikel 2.
75. I betragtning af den centrale rolle, som de nationale domstole spiller i forbindelse med håndhævelsen af statsstøttereglerne, er Tilsynsmyndigheden forpligtet til at bistå de nationale domstole, når disse har behov for en sådan bistand for at kunne træffe afgørelse i en verserende sag. Selv om det tidligere kapitel i EFTA-Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om samarbejde mellem de nationale domstole og Tilsynsmyndigheden på statsstøtteområdet⁽¹¹³⁾ allerede gav de nationale domstole mulighed for at anmode Tilsynsmyndigheden om bistand, er denne mulighed ikke blevet udnyttet regelmæssigt af de nationale domstole. Tilsynsmyndigheden ønsker derfor at gøre et nyt forsøg på at etablere et tættere samarbejde med de nationale domstole ved at stille mere praktiske og

⁽¹⁰⁴⁾ Når bestemte brancher eller producenter pålægges en ekstraordinær stor afgiftsbyrde, kan der også være tale om statsstøtte til andre virksomheder, jf. dom af 22. december 2008 i sag C-487/06 P, *British Aggregates Association mod Kommissionen*, endnu ikke offentliggjort, præmis 81-86.

⁽¹⁰⁵⁾ Forenede sager C-393/04 og C-41/05, *Air Liquide*, præmis 48, forenede sager C-266/04 — C-270/04, C-276/04 og C-321/04 — C-325/04, *Casino France m.fl.*, præmis 43 og 44.

⁽¹⁰⁶⁾ Forenede sager C-393/04 og C-41/05, *Air Liquide*, præmis 46, forenede sager C 266/04-C-270/04, C-276/04 og C-321/04-C-325/04, *Casino France m.fl.*, Sml. 2005 I, s. 9481, præmis 40, og sag C 174/02, *Streekgewest*, præmis 26.

⁽¹⁰⁷⁾ Forenede sager C-393/04 og C-41/05, *Air Liquide*, præmis 48, og forenede sager C 266/04-C-270/04, C-276/04 og C 321/04-C-325/04, *Casino France m.fl.*, præmis 43 og 44.

⁽¹⁰⁸⁾ Forenede sager C-393/04 og C-41/05, *Air Liquide*, præmis 45.

⁽¹⁰⁹⁾ Sag C-526/04, *Laboratoires Boiron*, præmis 55 og 57.

⁽¹¹⁰⁾ Se i forbindelse hermed også artikel 2 i tilsyns- og domstolsaftalen, hvori det fastsættes, at »EFTA-staterne træffer alle almindelige eller særlige foranstaltninger til at sikre opfyldelsen af de forpligtelser, som følger af denne aftale. De afholder sig fra at træffe foranstaltninger, der vil kunne bringe virkeliggørelsen af denne aftales målsætninger i fare«.

⁽¹¹¹⁾ Sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 50; kendelse af 13. juli i sag C-2/88 Imm., *Zwartveld m.fl.* Sml. 1990, s. I-3365, præmis 16-22, og sag C-234/89, *Delimitis mod Henninger Bräu*, Sml. 1991, s. I-935, præmis 53.

⁽¹¹²⁾ Sag C-94/00, *Roquette Frères*, Sml. 2002, s. I-9011, præmis 31.

⁽¹¹³⁾ EFT L 274 af 26.10.2000, s. 19 og EØS-Tillæg nr. 48 af 26.10.2000, s. 33. Dette kapitel svarede til Kommissionens meddelelse om samarbejdet mellem nationale domstole og Kommissionen på statsstøtteområdet (EFT C 312 af 23.11.1995, s. 8).

brugervenlige støttemekanismer til rådighed. I den forbindelse har den lagt EFTA-Tilsynsmyndighedens meddelelse om samarbejdet mellem EFTA-Tilsynsmyndigheden og domstolene i EFTA-staterne om anvendelse af EØS-aftalens artikel 53 og 54 til grund ⁽¹¹⁴⁾.

76. Tilsynsmyndighedens bistand til de nationale domstole kan have to forskellige former:
- a) Den nationale domstol kan anmode Tilsynsmyndigheden om at meddele den relevante oplysninger, som den er i besiddelse af (se afsnit 2.1 i dette kapitel).
 - b) Den nationale domstol kan anmode Tilsynsmyndigheden om en udtalelse om anvendelsen af statsstøttere reglerne (se afsnit 2.2 i dette kapitel).
77. Når Tilsynsmyndigheden bistår de nationale domstole, skal den overholde sin tavshedspligt og beskytte sin egen funktion og uafhængighed ⁽¹¹⁵⁾. I opfyldelsen af sine forpligtelser i henhold til EØS-aftalens artikel 3 over for de nationale domstole er Tilsynsmyndigheden derfor forpligtet til at forholde sig neutral og objektiv. Eftersom Tilsynsmyndighedens bistand til de nationale domstole er led i dens forpligtelse til at forsvare offentlighedens interesse, vil den ikke varetage parternes private interesser i den sag, der verserer for den nationale domstol. Tilsynsmyndigheden vil derfor ikke konsultere nogen af parterne i den nationale sag om sin bistand til den nationale domstol.
78. Den bistand, der ydes nationale domstole i henhold til dette kapitel, er frivillig og påvirker ikke den nationale domstols mulighed for eller pligt til at anmode EFTA-Domstolen om en rådgivende udtalelse om fortolkningen af EØS-retten eller dennes gyldighed i henhold til tilsyns- og domstolsaftalens artikel 34.

2.1. Meddelelse af oplysninger til de nationale domstole

79. Tilsynsmyndighedens pligt til at bistå de nationale domstole ved anvendelsen af statsstøttere reglerne omfatter forpligtelsen til at meddele dem relevante oplysninger, som den er i besiddelse af ⁽¹¹⁶⁾.
80. En national domstol kan bl.a. anmode Tilsynsmyndigheden om følgende typer oplysninger:
- a) Oplysninger om en igangværende sag ved Tilsynsmyndigheden; dette kan bl.a. omfatte oplysninger om, hvorvidt Tilsynsmyndigheden er i færd med at behandle en bestemt støtteforanstaltning, om en bestemt støtteforanstaltning er blevet anmeldt behørigt i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen, om Tilsynsmyndigheden har indledt en formel undersøgelse, og om Tilsynsmyndigheden allerede har truffet beslutning ⁽¹¹⁷⁾. Hvis der ikke allerede er truffet beslutning, kan den nationale domstol anmode Tilsynsmyndigheden om at oplyse, hvornår en sådan forventes vedtaget.
 - b) Desuden kan de nationale domstole anmode Tilsynsmyndigheden om at videregive dokumenter, som den er i besiddelse af. Dette kan omfatte kopier af eksisterende beslutninger truffet af Tilsynsmyndigheden, for så vidt disse beslutninger ikke allerede er offentliggjort på Tilsynsmyndighedens websted, faktuelle oplysninger, statistikker, markedsundersøgelser og økonomiske analyser.
81. For at sikre et effektivt samarbejde med de nationale domstole vil anmodninger om oplysninger blive behandlet så hurtigt som muligt. Tilsynsmyndigheden vil bestræbe sig på at meddele den nationale domstol de ønskede oplysninger inden en måned fra modtagelsen af anmodningen. Hvis Tilsynsmyndigheden må bede den nationale domstol om supplerende oplysninger, regnes denne periode på en måned fra det tidspunkt, hvor de supplerende oplysninger er modtaget. Hvis Tilsynsmyndigheden skal konsultere tredjeparter, der berøres direkte af meddelelsen af oplysningerne, regnes perioden på en måned fra det tidspunkt, hvor denne konsultation er afsluttet. Dette kunne f.eks. være tilfældet med hensyn til visse typer oplysninger, der videregives af en privatperson ⁽¹¹⁸⁾, eller hvis en domstol i én EFTA-stat anmoder om oplysninger, der er videregivet af en anden EFTA-stat.
82. Når EFTA-Tilsynsmyndigheden videregiver oplysninger til de nationale domstole, skal den overholde de garantier, som EØS-aftalens artikel 122 og tilsyns- og domstolsaftalens artikel 14 giver fysiske og juridiske personer ⁽¹¹⁹⁾. Efter tilsyns- og domstolsaftalens artikel 14 er myndighedens medlemmer, tjenestemænd og andre ansatte forpligtede til ikke at give oplysninger om forhold, som ifølge deres natur er tjenestehemmeligheder. Efter EØS-aftalens artikel 122 må de kontraherende stater repræsentanter, delegerede og eksperter såvel som deres tjenestemænd selv efter ophør af deres hverv ikke videregive oplysninger af den art, der er omfattet af tavshedspligten. Dette kan være både fortrolige oplysninger og forretningshemmeligheder.

⁽¹¹⁴⁾ EUT C 305 af 14.12.2006, s. 19, EØS-Tillæg nr. 62 af 14.12.2006, s. 21, punkt 15-30. Denne meddelelse svarer til Kommissionens meddelelse om samarbejdet mellem Kommissionen og EU-medlemsstaternes domstole om anvendelsen af EF-traktatens artikel 81 og 82 (EUT C 101 af 27.4.2004, s. 54).

⁽¹¹⁵⁾ Kendelse af 6. december 1990 i sag C-2/88 Imm., *Zwartveld m.fl.*, Sml. 1990, s. I-4405, præmis 10 og 11, og sag T-353/94, *Postbank mod Kommissionen*, Sml. 1996, s. II-921, præmis 93.

⁽¹¹⁶⁾ Sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 50; kendelse af 13. juli 1990 i sag C-2/88 Imm., *Zwartveld m.fl.*, præmis 17-22, sag C-234/89, *Delimitis mod Henninger Bräu*, præmis 53, og T-353/94 *Postbank mod Kommissionen*, præmis 64 og 65.

⁽¹¹⁷⁾ Når den nationale domstol har modtaget disse oplysninger, kan den anmode om at blive løbende orienteret om situationen.

⁽¹¹⁸⁾ Sag T-353/94, *Postbank mod Kommissionen*, præmis 91.

⁽¹¹⁹⁾ Sag C-234/89, *Delimitis mod Henninger Bräu*, præmis 53, og sag T-353/94, *Postbank mod Kommissionen*, præmis 90.

83. EØS-aftalens artikel 3 og 122 sammenholdt med tilsyns- og domstolsaftalens artikel 14 medfører ikke noget absolut forbud mod, at EFTA-Tilsynsmyndigheden videregiver oplysninger, der er omfattet af tavshedspligt, til de nationale domstole. Som bekræftet af EU-domstolene kræver pligten til loyalt samarbejde, at Europa-Kommissionen giver den nationale domstol de oplysninger, som sidstnævnte måtte anmode om⁽¹²⁰⁾. Ud fra samme synsvinkel finder Tilsynsmyndigheden, at dette også gælder oplysninger underlagt tavshedspligt.
84. Når Tilsynsmyndigheden agter at videregive oplysninger, der er omfattet af tavshedspligt, til en national domstol, skal den derfor erindre domstolen om dens forpligtelser i henhold til EØS-aftalens artikel 122 og tilsyns- og domstolsaftalens artikel 14. Den vil spørge den nationale domstol, om den kan eller vil garantere beskyttelsen af sådanne fortrolige oplysninger og forretningshemmeligheder. Hvis den nationale domstol ikke kan give en sådan garanti, meddeler Tilsynsmyndigheden ikke de pågældende oplysninger⁽¹²¹⁾. Når den nationale domstol på den anden side har givet en sådan garanti, videregiver Tilsynsmyndigheden de ønskede oplysninger.
85. Der findes yderligere scenarier, hvor Tilsynsmyndigheden ikke vil videregive oplysninger til en national domstol. Tilsynsmyndigheden kan navnlig afslå at udlevere oplysninger til en national domstol, hvis dette vil gribe ind i EØS-aftalens funktion. Dette vil være tilfældet, hvis en videregivelse vil skade gennemførelsen af de opgaver, Tilsynsmyndigheden har fået tillagt⁽¹²²⁾ (f.eks. oplysninger om Tilsynsmyndighedens interne beslutningsproces).

2.2. Udtalelser om spørgsmål vedrørende anvendelsen af statsstøttereglerne

86. Når en national domstol anmodes om at anvende statsstøttereglerne i en verserende sag, skal den overholde alle relevante EØS-regler på statsstøtteområdet og EFTA-Domstolens og EU-domstolens eksisterende retspraksis. Desuden kan en national domstol søge vejledning i Tilsynsmyndighedens beslutningspraksis og i de meddelelser og retningslinjer om anvendelse af statsstøttereglerne, som Tilsynsmyndigheden har udsendt. Der kan imidlertid være omstændigheder, hvor ovennævnte kilder ikke er tilstrækkelige for den nationale domstol i forbindelse med de pågældende problemstillinger. I lyset af Tilsynsmyndighedens forpligtelser i henhold til EØS-aftalens artikel 3 og i betragtning af den vigtige og komplekse rolle, som de nationale domstole spiller i forbindelse med håndhævelsen af statsstøttereglerne, giver Tilsynsmyndigheden derfor de nationale domstole mulighed for at anmode den om at afgive udtalelse om relevante spørgsmål vedrørende anvendelsen af statsstøttereglerne⁽¹²³⁾.
87. Sådanne udtalelser fra Tilsynsmyndigheden kan principielt vedrøre alle økonomiske, faktuelle eller juridiske spørgsmål, der opstår som led i den nationale sag⁽¹²⁴⁾. Spørgsmål vedrørende fortolkningen af EØS-retten kan naturligvis også foranledige den nationale domstol til at anmode EFTA-Domstolen om en præjudiciel afgørelse i henhold til tilsyns- og domstolsaftalens artikel 34.
88. Blandt mulige emner for udtalelser fra Tilsynsmyndigheden indgår bl.a.:
- a) Om en bestemt foranstaltning udgør statsstøtte som omhandlet i EØS-aftalens artikel 61, og i givet fald hvordan det nøjagtige støttebeløb skal beregnes. Sådanne udtalelser kan vedrøre hvert af kriterierne i henhold til EØS-aftalens artikel 61 (dvs. eksistensen af en fordel, ydet af en EFTA-stat eller med statsmidler, mulig fordrejning af konkurrencen og påvirkning af samhandelen mellem kontraherende parter).
 - b) Om en bestemt støtteforanstaltning opfylder et bestemt krav i den generelle gruppefritagelsesforordning, således at ingen individuel anmeldelse er nødvendig, og standstill-klausulen efter artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen ikke finder anvendelse.
 - c) Om en bestemt støtteforanstaltning er omfattet af en specifik støtteordning, som er blevet anmeldt til og godkendt af Tilsynsmyndigheden, eller på anden måde udgør eksisterende støtte. Heller ikke i disse tilfælde finder standstill-klausulen i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen anvendelse.
 - d) Om der foreligger ekstraordinære omstændigheder (som anført i EF-Domstolens dom i »SFEI«-sagen⁽¹²⁵⁾), som gør, at den nationale domstol ikke kan kræve fuld tilbagebetaling i henhold til EØS-retten.
 - e) Hvis den nationale domstol skal kræve betaling af renter, kan den anmode Tilsynsmyndigheden om bistand med hensyn til renteberegningen og den rentesats, der skal anvendes.
 - f) De juridiske forudsætninger for erstatningskrav i henhold til EØS-retten og spørgsmål vedrørende beregningen af det lidte tab.

⁽¹²⁰⁾ Sag T-353/94, *Postbank mod Kommissionen*, præmis 64; og kendelse af 13. juli 1990 i sag C-2/88 Imm., *Zwartveld m.fl.*, præmis 16-22.

⁽¹²¹⁾ Sag T-353/94, *Postbank mod Kommissionen*, præmis 93; og kendelse af 13. juli 1990 i sag C-2/88 Imm., *Zwartveld m.fl.*, præmis 10 og 11.

⁽¹²²⁾ Kendelse af 6. december 1990 i sag C-2/88 Imm., *Zwartveld m.fl.*, præmis 11, sag C-275/00, *First og Franex*, Sml. 2002, s. I-10943, præmis 49, og sag T-353/94, *Postbank mod Kommissionen*, præmis 93.

⁽¹²³⁾ Se sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 50.

⁽¹²⁴⁾ Jf. dog punkt 89 nedenfor.

⁽¹²⁵⁾ Sag C-39/94, *SFEI m.fl.*, præmis 70 og 71, med hensyn til generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse i sagen, præmis 73-75; se også sag 223/85, *RSV mod Kommissionen*, Sml. 1987, s. 4617, præmis 17, og sag C-5/89, *Kommissionen mod Tyskland*, Sml. 1990, s. I-3437, præmis 16.

89. Som anført i punkt 17 ovenfor, har Tilsynsmyndigheden enekompetence til at vurdere, om en støtteforanstaltning er forenelig med EØS-aftalen i henhold til aftalens artikel 61, stk. 2 og stk. 3. De nationale domstole har ikke kompetence til at vurdere foreneligheden af en støtteforanstaltning. Selv om Tilsynsmyndigheden derfor ikke kan afgive udtalelser om foreneligheden, er dette ikke til hinder for, at den nationale domstol kan anmode om oplysninger af proceduremæssig art med hensyn til, om Tilsynsmyndigheden allerede er i færd med at vurdere foreneligheden af en bestemt støtteforanstaltning (eller har til hensigt at gøre dette), og hvornår dens beslutning i givet fald forventes vedtaget ⁽¹²⁶⁾.
90. Når Tilsynsmyndigheden afgiver udtalelse, vil den kun give den nationale domstol de faktuelle oplysninger eller den økonomiske eller juridiske afklaring, den har bedt om, uden at tage stilling til indholdet i den sag, der verserer for den nationale domstol. Tilsynsmyndighedens udtalelse er desuden ikke retligt bindende for den nationale domstol.
91. For at gøre samarbejdet med de nationale domstole så effektivt som muligt vil anmodninger om udtalelser fra Tilsynsmyndigheden blive behandlet så hurtigt som muligt. Tilsynsmyndigheden vil bestræbe sig på at udtale sig til den nationale domstol inden fire måneder fra modtagelsen af anmodningen. Hvis Tilsynsmyndigheden må bede den nationale domstol om supplerende oplysninger vedrørende dens anmodning, regnes denne periode på fire måneder fra det tidspunkt, hvor de supplerende oplysninger er modtaget.
92. Det skal imidlertid bemærkes i denne forbindelse, at de nationale domstoles generelle forpligtelse til at beskytte individuelle rettigheder i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen også gælder i den periode, hvor Tilsynsmyndigheden udarbejder den ønskede udtalelse. Grunden hertil er, som anført i punkt 59 ovenfor, at den nationale domstols forpligtelse til at beskytte individuelle rettigheder i henhold til artikel 1, stk. 3, i Del I i protokol 3 til tilsyns- og domstolsaftalen gælder, uanset om der stadig afventes en udtalelse fra Tilsynsmyndigheden eller ej ⁽¹²⁷⁾.
93. Som allerede anført i punkt 77 i dette kapitel, vil Tilsynsmyndigheden ikke konsultere parterne, inden den afgiver udtalelse til den nationale domstol. Tilsynsmyndighedens udtalelse skal under den nationale sag behandles i overensstemmelse med de relevante nationale procedureregler, der skal respektere generelle principper i EØS-retten.

2.3. Praktiske spørgsmål

94. Nationale domstole kan rette alle anmodninger om bistand i henhold til afsnit 2.1 og 2.2. i dette kapitel og ethvert andet skriftligt eller mundtligt spørgsmål om statsstøttepolitikken, der måtte opstå i deres daglige arbejde, til:

EFTA-Tilsynsmyndigheden
Rue Belliard 35
B-1040 Bruxelles
Belgien
Tlf. 0032 2 286 18 11
Fax (0032) 2 286 18 00
Email registry@eftasurv.int

95. EFTA-Tilsynsmyndigheden vil kort redegøre for sit samarbejde med de nationale domstole i henhold til dette kapitel i sin årsberetning. Den kan også gøre sine udtalelser og indlæg tilgængelige på sit websted.

3. AFSLUTTENDE BESTEMMELSER

96. Bestemmelserne i dette kapitel tager sigte på at bistå de nationale domstole ved anvendelsen af statsstøttereglerne. De er ikke bindende for de nationale domstole, og de påvirker heller ikke deres uafhængighed. Dette kapitel påvirker heller ikke EFTA-staternes eller fysiske eller juridiske personers rettigheder og forpligtelser i henhold til EØS-retten.
97. Dette kapitel erstatter det hidtidige kapitel i Tilsynsmyndighedens statsstøtteretningslinjer om samarbejde mellem nationale domstole og EFTA-Tilsynsmyndigheden på statsstøtteområdet.
98. Tilsynsmyndigheden vil tage dette kapitel op til revision fem år efter dets vedtagelse.

⁽¹²⁶⁾ Se punkt 80.

⁽¹²⁷⁾ Det kan omfatte foreløbige forholdsregler som nævnt i afsnit 1.2.6.

ABONNEMENTSPRISER 2011 (ekskl. moms, inkl. normale forsendelsesomkostninger)

EU-Tidende, L- + C-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	1 100 EUR pr. år
EU-Tidende, L- + C-udgaven, papirudgave + årlig dvd	22 officielle EU-sprog	1 200 EUR pr. år
EU-Tidende, L-udgaven, kun papirudgave	22 officielle EU-sprog	770 EUR pr. år
EU-Tidende, L- + C-udgaven, månedlig kumulativ dvd	22 officielle EU-sprog	400 EUR pr. år
Supplement til EUT (S-udgaven), udbud og offentlige kontrakter, dvd, 1 udgave pr. uge	Flersproget: 23 officielle EU-sprog	300 EUR pr. år
EU-Tidende, C-udgaven — udvælgelsesprøver	Sprog iht. udvælgelsesprøve(r)	50 EUR pr. år

Den Europæiske Unions Tidende, der udkommer på EU's officielle sprog, fås i abonnement i 22 sprogudgaver. EU-Tidende omfatter L-udgaven (retsforskrifter) og C-udgaven (meddelelser og oplysninger).

Der abonneres særskilt på hver sprogudgave.

I henhold til Rådets forordning (EF) nr. 920/2005, offentliggjort i EU-Tidende L 156 af 18. juni 2005, er Den Europæiske Unions institutioner midlertidigt fritaget for forpligtelsen til at udarbejde og offentliggøre alle retsakter på irsk. Irske udgaver af EU-Tidende vil derfor blive markedsført særskilt.

Abonnementet på supplementet til EU-Tidende (S-udgaven (udbud og offentlige kontrakter)) omfatter alle udgaver på de 23 officielle sprog på én dvd.

Abonnenter på *Den Europæiske Unions Tidende* kan uden ekstra omkostninger rekvirere eksemplarer af diverse bilag til EU-Tidende (C ... A-udgaver). Abonnenterne gøres opmærksom på udgivelsen af bilagene ved hjælp af »meddelelser til læserne« i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Salg og abonnementer

Betalingsabonnementer på diverse tidsskrifter, som f.eks. *Den Europæiske Unions Tidende*, kan købes gennem vore salgsganter. Listen over salgsganterne findes på internettet:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_da.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) giver direkte og gratis adgang til EU-retten. Via dette netsted kan man konsultere *Den Europæiske Unions Tidende*, og netstedet indeholder endvidere traktaterne, retsforskrifter, retspraksis og forberedende retsakter.

Yderligere oplysninger om Den Europæiske Union findes på: <http://europa.eu>

Den Europæiske Unions Publikationskontor
2985 Luxembourg
LUXEMBOURG

DA